Stenogrammid

XI Riigikogu, IX Istungjärk, täiskogu korraline istung

Teisipäev, 22.02.2011, 10:00

Toimetatud

10:00 Istungi rakendamine
1. 10:02 Veeseaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu (905 SE) kolmas lugemine
2. 10:03 Eesti Rahvusraamatukogu seaduse eelnõu (863 SE) kolmas lugemine
3. 10:04 Elektroonilise side seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (855 SE) kolmas lugemine
4. 10:05 Keskkonnatasude seaduse ja maksukorralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu (912 SE) kolmas lugemine
5. 10:07 Eelnõu "Jäätmeseaduse, liiklusseaduse, meresõiduohutuse seaduse, raskeveokimaksu seaduse, riigilõivuseaduse ja teeseaduse muutmise seadus tulenevalt Maanteeameti ja tema kohalike asutuste ümberkorraldamisest" (892 SE) kolmas lugemine
6. 10:08 Vedelkütuse seaduse ja käibemaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu (895 SE) kolmas lugemine
7. 10:09 Korrakaitseseaduse eelnõu (49 SE) teise lugemise jätkamine
8. 10:31 Avaliku teabe seaduse ning politsei ja piirivalve seaduse muutmise seaduse eelnõu (891 SE) teine lugemine
9. 10:37 Kalmistuseaduse eelnõu (888 SE) teine lugemine
10. 10:41 Eelnõu "Vabariigi Valitsuse seaduse muutmise seadus seoses Riigi Infosüsteemide Arenduskeskuse ümberkorraldamisega Riigi Infosüsteemi Ametiks" (916 SE) teine lugemine
11. 10:45 Saastuse kompleksse vältimise ja kontrollimise seaduse muutmise seaduse eelnõu (927 SE) teine lugemine
12. 10:46 Teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu (864 SE) teine lugemine
13. 11:01 Käibemaksuseaduse ja ravikindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (878 SE) esimene lugemine
14. 11:11 Hasartmängumaksu seaduse muutmise seaduse eelnõu (859 SE) esimene lugemine
15. 11:34 Riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (889 SE) esimene lugemine
16. 11:42 Aruanne kriminaalpoliitika arengusuundade aastani 2018 täitmise kohta 2010. aastal

10:00 Istungi rakendamine

09:58 Aseesimees Keit Pentus

Tere hommikust, austatud ametikaaslased! Alustame selle Riigikogu koosseisu eelviimast tööpäeva ehk siis Riigikogu täiskogu IX istungjärgu kuuenda töönädala teisipäevast istungit. Esmalt küsin: kas kolleegidel on soov üle anda eelnõusid või arupärimisi? Palun, Toomas Varek!

10:00 Toomas Varek

Austatud juhataja! Head kolleegid! Mul on au üle anda Riigikogu riigieelarve kontrolli komisjoni aruanne tegevuse kohta septembrist 2010 kuni veebruarini 2011. Aitäh!

10:00 Aseesimees Keit Pentus

Kui eelnõude ja arupärimiste üleandmise soovi ei ole, siis annan teada, et olen juhatuse nimel vastu võtnud komisjoni tegevuse aruande.
Edastan teile veel järgmise teate, et homme, 23. veebruaril osalevad infotunnis valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, kaitseminister Jaak Aaviksoo ja põllumajandusminister Helir-Valdor Seeder.
Viime läbi kohaloleku kontrolli.
Kohaloleku kontroll
Kohalolijaks registreerus 63 Riigikogu liiget, puudub 38 rahvasaadikut.
Üks täpsustus, mis puudutab tänast päevakorda. Nimelt, tänase päevakorra 7. punkti ehk seaduseelnõu 49 teise lugemise jätkamisel teeb ettekande õiguskomisjoni esimees Ken-Marti Vaher.

---

1. 10:02 Veeseaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu (905 SE) kolmas lugemine

10:02 Aseesimees Keit Pentus
Läheme tänase päevakorra juurde. Esimene eelnõu on Vabariigi Valitsuse algatatud veeseaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu. Tegu on kolmanda lugemisega. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Läbirääkimisi ei avata.
Alustame lõpphääletuse ettevalmistamist. Kas võime minna lõpphääletuse juurde?
Panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud veeseaduse ja sellega seonduvate seaduste muutmise seaduse eelnõu 905. Palun hääletada!
Hääletustulemused
Poolt 67, vastu 0, erapooletuid 0. Eelnõu 905 on seadusena vastu võetud.

---

2. 10:03 Eesti Rahvusraamatukogu seaduse eelnõu (863 SE) kolmas lugemine

10:03 Aseesimees Keit Pentus
Järgmine on kultuurikomisjoni algatatud Eesti Rahvusraamatukogu seaduse eelnõu. See kannab numbrit 863 ja tegu on kolmanda lugemisega. Kas kolleegidel on soov avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Läbirääkimisi ei avata. Alustame lõpphääletuse ettevalmistamist. Kas võime minna hääletamise juurde?
Panen lõpphääletusele kultuurikomisjoni algatatud Eesti Rahvusraamatukogu seaduse eelnõu. Palun hääletada!
Hääletustulemused
Poolt 69, vastu 0, erapooletuid 0. Eelnõu 863 on seadusena vastu võetud.

---

3. 10:04 Elektroonilise side seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (855 SE) kolmas lugemine

10:04 Aseesimees Keit Pentus
Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud elektroonilise side seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu kolmas lugemine. Kas on soov avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Läbirääkimisi ei avata. Kas võime minna ka selle eelnõu lõpphääletuse juurde?
Panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud elektroonilise side seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu. Palun hääletada!
Hääletustulemused
Poolt 66, vastu 0, erapooletuid 0. Seaduseelnõu 855 on seadusena vastu võetud.

---

4. 10:05 Keskkonnatasude seaduse ja maksukorralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu (912 SE) kolmas lugemine

10:05 Aseesimees Keit Pentus

Alustame Vabariigi Valitsuse algatatud keskkonnatasude seaduse ja maksukorralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu kolmandat lugemist. Kas on soov avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi ei avata. Kas võime minna lõpphääletuse juurde?
Panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud keskkonnatasude seaduse ja maksukorralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu. Palun hääletada!
Hääletustulemused
Poolt 66, vastu 0, erapooletuid 0. Eelnõu 912 on seadusena vastu võetud.

---

5. 10:07 Eelnõu "Jäätmeseaduse, liiklusseaduse, meresõiduohutuse seaduse, raskeveokimaksu seaduse, riigilõivuseaduse ja teeseaduse muutmise seadus tulenevalt Maanteeameti ja tema kohalike asutuste ümberkorraldamisest" (892 SE) kolmas lugemine

10:07 Aseesimees Keit Pentus

Järgmine seaduseelnõu, mida arutama asume, kannab nimetust "Jäätmeseaduse, liiklusseaduse, meresõiduohutuse seaduse, raskeveokimaksu seaduse, riigilõivuseaduse ja teeseaduse muutmise seadus tulenevalt Maanteeameti ja tema kohalike asutuste ümberkorraldamisest" ja selle on algatanud Vabariigi Valitsus. Eelnõu kannab numbrit 892. Tegu on taas kolmanda lugemisega. Kas on soovi avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Läbirääkimisi ei avata.
Panen lõpphääletusele seaduseelnõu 892. Palun hääletada!
Hääletustulemused
Poolt 66, vastu 0, erapooletuid ei ole. Seaduseelnõu 892 on seadusena vastu võetud.

---

6. 10:08 Vedelkütuse seaduse ja käibemaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu (895 SE) kolmas lugemine

10:08 Aseesimees Keit Pentus

Alustame rahanduskomisjoni algatatud vedelkütuse seaduse ja käibemaksuseaduse muutmise seaduse eelnõu kolmandat lugemist. Kas on soovi avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Läbirääkimisi ei avata. Asume lõpphääletuse ettevalmistamise juurde. Kas võime asuda hääletama?
Panen lõpphääletusele seaduseelnõu 895. Palun hääletada!
Hääletustulemused
54 poolt, 0 vastu, 0 erapooletut. Eelnõu 895 on seadusena vastu võetud.

---

7. 10:09 Korrakaitseseaduse eelnõu (49 SE) teise lugemise jätkamine

10:09 Aseesimees Keit Pentus

Asume nüüd eelnõude teiste lugemiste juurde. Esmalt Vabariigi Valitsuse algatatud korrakaitseseaduse eelnõu. See eelnõu kannab numbrit 49. Tegu on teise lugemise jätkamisega. Ettekandeks palun Riigikogu kõnetooli õiguskomisjoni esimehe Ken-Marti Vaheri!

10:09 Ken-Marti Vaher

Austatud juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Korrakaitseseaduse eelnõu oli viimane kord siin saalis arutusel 2008. aasta jõulude eel, 17. detsembril. Pärast teise lugemise katkestamist on muudatusettepanekud esitanud Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsioon ning põhiseaduskomisjoni esimees Väino Linde. Ka on muudatusettepanekuid esitanud õiguskomisjon. Kokku sai muudatusettepanekuid pärast teise lugemise katkestamist 23.

Me oleme korrakaitseseadust pärast teise lugemise katkestamist arutanud kokku umbes kümnel komisjoni istungil. Viimasel istungil tegime meeldiva otsuse teine lugemine lõpetada ja teha Riigikogu täiskogule ettepanek võtta korrakaitseseadus homsel päeval vastu. Mõne sõnaga kõige olulisematest muudatusettepanekutest.
Muudatusettepanekud 13, 14 ja 15 puudutavad peamist diskussiooniobjekti, milleks on korrakaitseseaduse 6. peatükk, mis räägib riigi korrakaitseülesannete täitmiseks volitamisest halduslepingu alusel. Õiguskantsler on olnud tavapäraselt meie hea abiline. Oma märgukirjades abipolitseiniku seaduse kohta ning arvamusavalduses korrakaitseseaduse kohta on ta seda teemat väga põhjalikult käsitlenud ja pidanud nimetatud peatükki selles formuleeringus mittesobivaks. Riigi sunnivõimu otsene volitamine, delegeerimine kolmandatele isikutele ei ole tema arvates kohane. Riigikogu on vahepeal teinud väga olulisi samme selles suunas, et veelgi rohkem kaasata vabatahtlikke korrakaitse ja turvalisuse tagamisse ühiskonnas. Riigikogus on kaks seadust vastu võetud, õiguskomisjon on neidki menetlenud. Üks nendest on abipolitseiniku seadus, kus teatavasti antakse esimest korda Eestis iseseisev pädevus abipolitseinikule, kes on läbi teinud n-ö teise astme koolituse, ja samasugune põhimõte kirjutati sisse ka päästeseadusesse, mis reguleerib vabatahtlikku päästet ning annab samuti esimest korda Eestis iseseisva pädevusega tegutsemise võimaluse vabatahtlikule päästjale, kes on läbi teinud põhjaliku lisakoolituse ja võib rakendada seni Eestis mittekehtinud volitust iseseisvaks tegutsemiseks päästeametniku korraldusel. Seega on astutud hulk samme selles suunas, et vabatahtlikest kolmandaid isikuid korrakaitse tagamisse ja päästetegevusse kaasata. Õiguskomisjon on korrakaitseseaduse eelnõu menetlemisel 6. peatüki asendanud lakoonilise tõdemusega, et korrakaitsesse on võimalik kaasata kolmandaid isikuid korrakaitselepingu alusel, aga asjaomased juhtumid sätestatakse eriseadustega. Korrakaitseleping kui selline on siiani saanud definitsiooni ühes eriseaduses. See on seesama juba nimetatud abipolitseiniku seadus, milles kirjas olev korrakaitseleping on tsiviilõigusliku tähendusega ja puudutab peamiselt just nimelt eraõiguslikke suhteid. Näiteks seda, et korrakaitseleping sõlmitakse võimaluse korral mittetulundusühinguga, mis koondab ülesande iseseisva täitmise pädevusega abipolitseinikke. Niisuguse lepinguga võimaldatakse ühingule näiteks tegutsemiseks vajalikke tehnilisi vahendeid, et paremini kaasata asjaomaseid isikuid korrakaitse tagamisse konkreetses piirkonnas – loomulikult politsei korraldusel ja politsei juhendamisel. Nii palju muudatusettepanekutest nr 13, 14 ja 15, mis on omavahel seotud.
Ettepaneku nr 21 on esitanud Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsioon, et 6. peatükk selles sõnastuses välja jäetaks. Muudatusettepanek nr 22 on Väino Lindelt. Lisaks on arvestatud muudatusettepanekut nr 4 jätta välja eelnõu § 13^1 "Kaitseliidu või kaitseväe kasutamine riikliku järelevalve teostamiseks", kuna see on reguleeritud juba hädaolukorra seaduse §-des 31–33.
Muudatusettepanekus nr 5 on tehtud korrektuur viidetes. Samuti oleme heaks kiitnud muudatused §-s 20^1 ja välja jätnud ka täpsustuse, mis puudutas nn keelatud rajatist ehk regulatsiooni, mis oli kehtestatud sisuliselt 2007. ja 2008. aastal. Seda eelkõige põhjusel, et kui mõnest kinnisasjast tuleneb konkreetne oht avalikule korrale, siis on võimalik teatud meetmeid rakendada. Seni korrakaitseseadus selliste juhtumite lahendamist ei reguleeri ja selle teema juurde võib tagasi tulla järgmise Riigikogu koosseisuga.
Korrakaitseseaduse rakendamise säte siin seaduses praegu puudub, kuna me näeme selle seaduse rakendamiseks ette samasuguse regulatsiooni nagu näiteks kriminaalmenetluse seadustiku vastuvõtmisel 2002. aastal. Kriminaalmenetluse seadustiku rakendamise seadus võeti vastu hiljem ja selles määrati ka täpne n-ö emaseaduse jõustumise tähtaeg. Täpselt samal põhimõttel oleme praegu menetlenud korrakaitseseadust, mis tähendab, et Riigikogu järgmise koosseisu ülesandeks jääb vastu võtta korrakaitseseaduse rakendamise seadus ja selles sätestada ka täpsed jõustumistähtajad.
Kokkuvõttes langetas õiguskomisjon oma viimasel istungil otsuse teha Riigikogu täiskogule ettepanek teine lugemine lõpetada ja võtta see seadus vastu homme, parlamendi selle koosseisu viimasel istungil.
Tänan!

10:16 Aseesimees Keit Pentus
Aitäh! Kas on küsimusi? Küsimuseks saab sõna Väino Linde. Palun!

10:18 Väino Linde

Hea ettekandja! Mul on esmalt selline üldine küsimus: millest see ikkagi johtus, et too eelnõu numbrimärgiga lausa 49 alles täna jõudis teise lugemise jätkamisele? See on ju niisama hästi kui praeguse koosseisu töö viimasel sekundil. Tunnen muret, kas me täna ikka jõuame teise lugemise käigus üle vaadata kõik need muudatused, mis eelnõus soovitakse teha. Kas säärane kolmandale lugemisele minek ei ole mitte liigne kiirustamine nii olulise seaduseelnõu puhul, nagu on korrakaitseseadus?

10:18 Ken-Marti Vaher
Aitäh, Väino! Ma arvan, et see tähendab väga üldiselt öeldes seda, et Riigikogu töötab ikkagi oma tööaja viimaste sekunditeni. Meilt olekski väga kummaline eeldada teistsugust tegevust, näiteks et me sellel nädalal lihtsalt paneme jalad seinale ja keskendume ainult valimiskampaaniale. Ei, Riigikogu õiguskomisjon on teinud viimastel päevadel ja viimastel nädalatel väga tõsist tööd. Kogu selle nelja aasta jooksul on koormus olnud suur ja me praegu lihtsalt lõpetame diskussioone, mida õiguskomisjonis on nimetatud seaduseelnõu arutades peetud. Nagu ma mainisin, me oleme korrakaitseseadust arutanud umbes kümnel komisjoni istungil. Eksperdid on kokku tulnud ja diskuteerinud, läinud lahku ja kogunenud uuesti – see on täiesti tavapärane demokraatlik protsess. Usun, et korrakaitseseadus on nüüdseks piisavalt läbi hakitud ja me oleme selle vastuvõtmiseks küpsed. Teine lugemine on siin saalis tegelikult juba olnud, seda küll mitu aastat tagasi. Täna toimub teise lugemise katkestamise järgne arutelu. Ning korrakaitseseaduse rakendamise seaduse menetlemisel saame kindlasti veel nende teemade juurde, mis võib-olla täna-homme õhku jäävad, tagasi tulla. Täpselt samasugune oli kriminaalmenetluse seadustiku menetlus. Siis võeti kõigepealt vastu otsus emaseaduse üldteksti näol ja kriminaalmenetluse seadustiku rakendamise seaduse menetlemisel mitu aastat hiljem vaieldi veel hulga teemade üle. See on täiesti loomulik. Nüüdki saab järgmine koosseis seaduse rakendamise mehhanismidesse ja muudesse nüanssidesse veel rohkem süüvida. Aga minu arvates oleks paslik, kui praegune koosseis selle seaduse vastu võtaks.

10:20 Aseesimees Keit Pentus
Silver Meikar, palun!

10:21 Silver Meikar
Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Kindlasti toimus nende aastate jooksul põhjalikke arutelusid hulga paragrahvide üle. Minu mäletamist mööda jäädi ka erinevatele seisukohtadele. Kui me nüüd seaduse kiirustades vastu võtame, siis ma kardan, et nii mõnedki erinevad seisukohad jäävadki lõplikult läbi arutamata ja konsensus leidmata. Aga mind huvitab konkreetselt avaliku koosoleku pidamise kord, mida me kunagi avaliku koosoleku seadusega seoses arutasime. Omal ajal läks sinna sisse väga õige liberaalne nõue, et kui koosolekul, avalikul kogunemisel ei kasutata heli- ja valgustehnikat ega püstitata telki ja/või tribüüni, siis on võimalik koosolek pidada ka sellest vaid kaks tundi enne algust ette teatades. Siit uuest korrakaitseseadusest ma seda ei leia. Kas selle seadusega muutub koosolekute pidamise kord rangemaks?

10:22 Ken-Marti Vaher
Ei muutu rangemaks. Kogu avaliku koosoleku temaatikat reguleerib alates §-st 58 mitu paragrahvi ja seda osa ei ole pärast teise lugemise katkestamist muudetud. Seda ei muudeta ka praegu. Muudatusettepanekute tabelis ei ole midagi, mis puudutab teie tõstatatud teemat. Selle me oleme õiguskomisjonis üsna põhjalikult läbi arutanud.

10:22 Aseesimees Keit Pentus
Teine küsimus Väino Lindelt. Palun!

10:22 Väino Linde
Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Minagi ei arva, et me peaksime täna jalad seinal istuma. Usun aga, et selle eelnõuga oleks pidanud siia saali tulema kas või nädalakene või kaks varem ja teise lugemise veel kord katkestama. Siis oleks otsustusprotsess demokraatlikum saanud. Aga küsin konkreetselt: § 48

"Isiku läbivaatus" lõike 1 punkt 3 ütleb, et isiku läbivaatust võib teha, kui see on vältimatult vajalik isikusamasuse tuvastamiseks. Too isikusamasuse tuvastamine aga ei pruugi olla nii oluline küsimus kui see, kuidas seda just nimelt isiku läbivaatuse abil tegema hakatakse. Kas te ei arva, et siin võib tekkida põhiseaduse §-ga 11 seonduv põhiseaduse riive, mis võib osutuda komistuskiviks tervele seadusele, kui see on välja kuulutatud?

10:23 Ken-Marti Vaher

Ma olen täiesti kindel, et president loeb selle seaduse põhjalikult läbi. Seda on teinud ka õiguskantsler juba mitmel juhul. Siin on sätestus, et kui see on vältimatult vajalik isikusamasuse tuvastamiseks. "Vältimatult vajalik" tähendab seda, et mingil muul moel ei ole võimalik isikusamasust tuvastada. See peab olema väga selgelt põhistatud. Selles paragrahvis on üsna täpselt kirja pandud, kuidas isiku läbivaatus konkreetsel juhtumil toimub. Ma arvan, et selline põhiseaduslik normikontroll on hädavajalik ja selles osas me kuulame presidendi arvamusi. Seadus tervikuna puudutab isiku põhiõigusi ja vabadusi ning see on paratamatult üks põhjusi, mille tõttu korrakaitseseaduse üle on praeguse Riigikogu koosseisu ajal nii palju ja põhjalikke arutelusid peetud. Kui siin on midagi sellist, mis võiks tähendada põhiseaduse riivet, siis me peame selle juurde kindlasti tagasi tulema.
Konkreetsete pügalate üle diskuteeritakse igal juhul ka korrakaitseseaduse rakendamise seaduse menetlemisel. On täiesti selge, et aastaid on möödunud, vahepealsel ajal on teatud määral muutunud ka mõningate ekspertide seisukohad ja me peame leidma selle rakendamise nüansside osas võimalikult suure konsensuse. Eelkõige puudutab see korrakaitseseaduse ning politsei ja piirivalve seaduse kokkupuute punkte ning kindlasti seoseid mitme muugi eriseadusega, mille suhtes korrakaitseseadus on nagu n-ö üldseadus.

10:24 Aseesimees Keit Pentus

Silver Meikar, palun!

10:26 Silver Meikar

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Minu küsimus ei puuduta mingeid rakendussätteid. 2008. aastal arutasime koos sinuga komisjonis läbi, kuidas parandada avaliku koosoleku seadust. Sinna läks sisse paragrahv, mis tuli korrakaitseseaduse eelnõu esialgsest tekstist ja sätestas, et pisematest koosolekutest võib teavitada kaks tundi enne nende algust. Praegu ma §-s 66 "Eelnev teavitamine koosoleku pidamisest" seda punkti ei näe. Minu küsimus on: kas see punkt oli siin sees? Kas see võeti sealt välja? Kas selle seaduse vastuvõtmisel muutub koosolekute korraldamise kord vähem liberaalseks?

10:27 Ken-Marti Vaher

Liberaalsuse ekspert oled pigem sina, mitte mina. § 66 lõige 3 ütleb väga selgelt: "Iseeneslikult kogunenud koosolekust (spontaankoosolek) ei ole vaja eelnevalt teatada." Sellist sätet ei ole praegustes seadustes minu teada üldse sees. See puudutab spontaankoosoleku kogunemist ja minu arust on see pikalt arutletud säte vägagi mõistlik. Eestis avaliku koosoleku korraldamise osas ma põhiõiguste ja vabaduste riivet küll ei näe. Ja nagu on kirjas § 66 lõikes 1: neli tööpäeva ette teatamise kohustus puudutab ainult juhtumeid, kui on plaanis püstitada mingisugune suurem konstruktsioon – telk, lava või tribüün – ning kasutada ka heli- või valgustusseadmeid. Samasugused põhimõtted me kehtestasime ju aastaid tagasi ja sellele sa ka oma küsimuses viitasid. Minu arust on korrakaitseseaduse praeguses redaktsioonis küll lähtutud samadest põhimõtetest. Igal juhul ei ole alates 2008. aasta lõpust korrakaitseseaduses selles osas midagi muutunud.

10:27 Aseesimees Keit Pentus

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, austatud ettekandja! Kas on soov avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Läbirääkimisi ei avata. Hakkame nüüd läbi vaatama seaduseelnõu nr 49 muudatusettepanekuid, mida, nagu ettekandja juba mainis, on kokku 23. Muudatusettepanekute nr 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 ja 10 esitaja on juhtivkomisjon. 11. muudatusettepaneku esitaja on samuti juhtivkomisjon, nagu ka 12.,13., 14., 15., 16., 17., 18., 19. ja 20. muudatusettepaneku esitaja. 21. muudatusettepaneku esitaja on Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsioon, juhtivkomisjon on seda sisuliselt arvestanud. 22. muudatusettepaneku on esitanud Väino Linde, juhtivkomisjon on seda osaliselt arvestanud. Viimane, 23. muudatusettepanek

on juhtivkomisjoni esitatud. Oleme kõik muudatusettepanekud läbi vaadanud.
Seaduseelnõu 49 teine lugemine on lõppenud.

---

8. 10:31 Avaliku teabe seaduse ning politsei ja piirivalve seaduse muutmise seaduse eelnõu (891 SE) teine lugemine

10:31 Aseesimees Keit Pentus
Alustame Vabariigi Valitsuse algatatud avaliku teabe seaduse ning politsei ja piirivalve seaduse muutmise seaduse eelnõu teist lugemist. Ettekandeks palun Riigikogu kõnetooli õiguskomisjoni liikme Ain Seppiku!

10:31 Ain Seppik
Lugupeetud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Õiguskomisjon arutas Vabariigi Valitsuse algatatud avaliku teabe seaduse ning politsei ja piirivalve seaduse muutmise seaduse eelnõu pärast esimest lugemist koguni viiel korral. Tingitud oli see sellest, et seaduse muutmiseks laekus palju ettepanekuid ja seetõttu on eelnõu kõvasti tüsenenud. Praegu on tegemist hoopis tõsisema seadusega kui esimesel lugemisel. Komisjoni istungitest võtsid osa ka Siseministeeriumi, Justiitsministeeriumi ja Rahandusministeeriumi esindajad. Õiguskomisjon on teinud hulga muudatusettepanekuid, mille kohta on esitanud küsimusi ning andnud arvamuse Riigikogu Kantselei õigus- ja analüüsiosakond, samuti õiguskantsler, Justiitsministeerium, Rahandusministeerium ja Sotsiaalministeerium. Kokku on vormistatud 17 muudatusettepanekut, mis on ka teile esitatud tabelis. Ma peatuksin muudatusettepanekute peamisel sisul ja jätaksin konkreetsed muudatusettepanekud üldiselt käsitlemata.
Peamine sisu on järgmine. Politseiametnike ametinimetused viiakse vastavusse teenistusastmetega tagasiulatuvalt alates 1. jaanuarist 2010 alates nooremkonstaablist või nooremassistendist politseijuhtivinspektorini ja juhtivassistendini selliselt, et ühele ametinimetusele vastab kaks või enam teenistusastet analoogiliselt kõrgemate ametikohtadega alates komissarist. Teenistusastmest tulenevaid tasusid tagasiulatuvalt ei maksta, kuid pensionid arvestatakse ümber alates seadusmuudatuse jõustumisest.
Loobutakse juhi ja spetsialisti teenistusastmete jaotusest, mis võimaldab anda teenistusastmeid kõrgematel spetsialisti ametikohtadel kuni politseikolonelleitnandi teenistusastmeni ja madalamatel juhi ametikohtadel alates vanemkomissari teenistusastmest. Igal ametikohal on seadusest tulenev loetelu teenistusastmeid ja loobutakse igale konkreetsele ametikohale kindla teenistusastme kinnitamisest. Pean ütlema, et selle pensioni üle oli siin ka tõsine vaidlus, aga praegu on see reguleeritud.
Luuakse võimalus viia ametnik tema nõusolekul üle nii kõrgemale kui ka madalamale ametikohale, säilitades tema isikliku teenistusastme. Endisi juhte saab viia üle üksnes juhi, pea- ja juhtivspetsialisti ametikohale. Luuakse võimalus viia ametnik ilma tema nõusolekuta üle ametikohale, mille üks teenistusastmetest vastab tema isiklikule teenistusastmele, kuid mitte rohkem kui ühe astme võrra allapoole spetsialisti ametikohtade järjestuses. See üleviimine ei tohi kaasa tuua ametniku elukoha vahetust.
Luuakse võimalus ülendada ametniku teenistusastet rohkem kui ühe teenistusastme võrra korraga ja sõltumata teenistusastme vanuse täitumisest, kui see tuleneb teenistuse olemusest ja on vajalik ametikohal teenistusülesannete täitmiseks. Peamiselt peetakse siin silmas esindusfunktsiooni või rahvusvahelist koostööd.
Ühtlustatakse vabade ametikohtade täitmise võimalused politseisüsteemi sees ja väljaspool seda, andes võimaluse ülendada politseiametniku teenistusastet kõige madalama selle ametikoha teenistusastmeni. Kuna kehtiv seadus võimaldab viia isikut isegi tema nõusolekul üle üksnes ametikohale, mis on sama teenistusastmega või ühe teenistusastme võrra kõrgem või madalam kui ametniku enda teenistusaste, siis on valik organisatsiooni sees praegu väga piiratud. Samas võib väljaspool organisatsiooni ametikohale nimetada mis tahes isiku, kes nõuetele vastab. See on vajalik paremate inimeste saamiseks süsteemi.
Täpsustatakse ka sätteid, mis reguleerivad ametniku ajutist töötamist või teenistust teises asutuses või rahvusvahelises organisatsioonis – see kord muutub paindlikumaks. Pean siin silmas Siseministeeriumi

valitsemisalas liikumist, samuti Siseministeeriumis politseiametnikuna töötamist. Need on siis grupiti suuremad muudatused, mis muudatusettepanekutes sisaldusid.
Kokkuvõttes jõudis komisjon järgmistele otsustele: suunata eelnõu 891 Riigikogu täiskogu istungi päevakorda teisele lugemisele täna ettepanekuga teine lugemine lõpetada; juhul kui teine lugemine lõpetatakse, suunata eelnõu Riigikogu täiskogu istungi päevakorda kolmandale lugemisele homme, kolmapäeval, 23. veebruaril ettepanekuga eelnõu seadusena vastu võtta. Tänan teid!

10:31 Aseesimees Keit Pentus
Aitäh, hea ettekandja! Kas on küsimusi? Küsimusi ei ole. Kas on läbirääkimiste avamise soovi? Kõnesoove ei ole. Läbirääkimisi ei avata. Vaatame läbi seaduseelnõu 891 kohta esitatud 17 muudatusettepanekut. Esimene muudatusettepanek on juhtivkomisjoni esitatud, nagu ka ettepanekud nr 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16 ja 17. Oleme kõik muudatusettepanekud läbi vaadanud. Seaduseelnõu 891 teine lugemine on lõppenud.

---

9. 10:37 Kalmistuseaduse eelnõu (888 SE) teine lugemine

10:37 Aseesimees Keit Pentus
Vabariigi Valitsuse algatatud kalmistuseaduse eelnõu on järgmine eelnõu, mida me arutama asume. Tegemist on teise lugemisega. Ettekandeks palun Riigikogu kõnetooli õiguskomisjoni liikme Erik Salumäe!

10:37 Erik Salumäe
Austatud proua aseesimees! Head ametikaaslased! Kalmistuseaduse eelnõu muutmiseks esitasid pärast esimest lugemist ettepanekuid Eesti Keskerakonna fraktsioon ning Riigikogu liikmed Liisa Pakosta ja Erik Salumäe. Ühe oma ettepaneku võttis Erik Salumäe komisjoni menetluse käigus tagasi.
Komisjon arutas seda eelnõu kahel istungil, 15. ja 17. veebruaril. Nendel istungitel osalesid ka Siseministeeriumi regionaalarengu osakonna õigusnõunik Külli Heinla, usuasjade osakonna juhataja Ilmo Au ja sama osakonna nõunik Ringo Ringvee, Sotsiaalministeeriumi õigusosakonna õigusnõunik Kersti Berendsen-Koržets ja tervishoiuosakonna juhataja kt Heli Paluste ning samuti Tallinna Kalmistute juhataja Jaak Taevas. Siinkohal suur tänu kõigile nendele inimestele väga konstruktiivse koostöö eest, mis õiguskomisjonis toimus, ja samuti loomulikult suur tänu ka kõikidele Riigikogu liikmetele, kes muudatusettepanekuid esitasid!
Muudatusettepanekuid ma pikemalt ei kommenteeriks. Peatun ainult loetelus nr 6 all oleval Liisa Pakosta ettepanekul, mida komisjon ei arvestanud, aga mille tõstatamist komisjon pidas äärmiselt oluliseks. See on surnult sündinute matmise teema. Komisjon arutas seda kahel korral, püüdes leida kompromiss-sõnastust kalmistuseaduse redaktsiooni raames, aga lõpptulemus on siiski see, et kalmistuseadust me selle muudatusettepaneku alusel ei täienda. Küll aga me saime Sotsiaalministeeriumilt informatsiooni, et tänavu toimub koostöös haiglate liiduga tervishoiuteenuste ja haiglasiseste meditsiinidokumentide, sealhulgas arstlike surmateatiste standardimine. Liisa Pakosta ettepaneku arvestamine puudutab konkreetselt mitme muu seaduse muutmist ehk siis tervishoiuteenuste korraldamise seaduse, raseduse katkestamise ja steriliseerimise seaduse, perekonnaseisutoimingute seaduse ja ka surma põhjuse tuvastamise seaduse muutmist. Arvestades seda, et kalmistuseadus on plaanitud jõustada 1. jaanuaril 2012 ning sellega seotud töö toimub Sotsiaalministeeriumis selle aasta jooksul, siis sai komisjon Sotsiaalministeeriumilt lubaduse, et nende teiste seaduste asjaomased muudatused esitatakse parlamendile juba tänavu, nii et need võiksid jõustuda koos kalmistuseadusega.
Komisjoni menetluslikud otsused olid eelnõu teine lugemine täna lõpetada ja kui teine lugemine lõpetatakse, siis seadus homme vastu võtta. Aitäh!

10:40 Aseesimees Keit Pentus
Küsimusi ei ole. Suur tänu, lugupeetud ettekandja! Kas on soov avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Läbirääkimisi ei avata. Asume muudatusettepanekute juurde, neid on kuus. Esimese muudatusettepaneku esitaja on Eesti Keskerakonna fraktsioon, juhtivkomisjon on seda täielikult

arvestanud. Teise muudatusettepaneku on esitanud Riigikogu liige Erik Salumäe, juhtivkomisjon on seda arvestanud sisuliselt. Kolmas muudatusettepanek on juhtivkomisjoni esitatud. Neljanda muudatusettepaneku on esitanud Keskerakonna fraktsioon ja juhtivkomisjon on seda täielikult arvestanud. Ka viies muudatusettepanek on Eesti Keskerakonna fraktsiooni esitatud ja juhtivkomisjon on sedagi täielikult arvestanud. Kuuenda muudatusettepaneku esitaja on Riigikogu liige Liisa Pakosta, juhtivkomisjon on selle jätnud arvestamata. Oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud. Seaduseelnõu 888 teine lugemine on lõppenud.

---

10. 10:41 Eelnõu "Vabariigi Valitsuse seaduse muutmise seadus seoses Riigi Infosüsteemide Arenduskeskuse ümberkorraldamisega Riigi Infosüsteemi Ametiks" (916 SE) teine lugemine

10:41 Aseesimees Keit Pentus
Järgmine eelnõu tänases päevakorras on Vabariigi Valitsuse algatatud "Vabariigi Valitsuse seaduse muutmise seadus seoses Riigi Infosüsteemide Arenduskeskuse ümberkorraldamisega Riigi Infosüsteemi Ametiks". Eelnõu kannab numbrit 916 ja tegu on teise lugemisega. Ettekandeks palun Riigikogu kõnetooli põhiseaduskomisjoni liikme Ene Kaupsi!

10:42 Ene Kaups
Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Vabariigi Valitsus algatas 17. jaanuaril eelnõu Vabariigi Valitsuse seaduse muutmiseks seoses Riigi Infosüsteemide Arenduskeskuse ümberkorraldamisega Riigi Infosüsteemi Ametiks. Eelnõu esimene lugemine toimus täiskogu istungil 9. veebruaril. Muudatusettepanekute tähtajaks määrati 11. veebruar, muudatusettepanekuid ei laekunud.
Teiseks lugemiseks ettevalmistust arutas põhiseaduskomisjon 17. veebruaril. Arutelul viibis peale komisjoni liikmete Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi riigi infosüsteemide osakonna juhataja Margus Püüa.
Eelnõu eesmärk on korraldada Riigi Infosüsteemide Arenduskeskus ümber Riigi Infosüsteemi Ametiks. Ümberkorraldamise kavandatav tähtaeg on 1. juuni 2011. Luuakse valitsusasutus, kelle ülesanne on tõhustada järelevalvet riigi infosüsteemi haldamise ja kehtestatud turvanõuete täitmise üle, samuti andmekogude loomise ja haldamise üle. Lisaks haldab RIA riigiportaali eesti.ee, käsitleb arvutivõrkudes aset leidnud turvaintsidente ning esindab riiki rahvusvahelistes koostöövõrgustikes ja projektides, et suurendada võimekust tegelda küberjulgeolekuga. Margus Püüa kinnitas, et Riigi Infosüsteemi Ameti loomine on olnud pikalt planeeritud protsess, vajalik eelarveraha on olemas ja ettevalmistused käivad. Riigi Infosüsteemi Ametis on ette nähtud nii avaliku võimu volitusega kui ka avaliku võimu volituseta töökohad.
Pärast arutelu jõuti konsensusega otsusteni teha Riigikogu juhatusele ettepanek võtta seaduseelnõu 916 teine lugemine täiskogu 22. veebruari istungi päevakorda, teha täiskogule ettepanek eelnõu teine lugemine lõpetada ning kui teine lugemine lõpetatakse, teha Riigikogu juhatusele ettepanek võtta eelnõu kolmas lugemine täiskogu 23. veebruari istungi päevakorda ja teha täiskogule ettepanek seaduseelnõu 916 seadusena vastu võtta. Tänan!

10:44 Aseesimees Keit Pentus
Küsimusi ei ole. Tänan, austatud ettekandja! Kas on soovi avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Läbirääkimisi ei avata. Kuna muudatusettepanekuid ei esitatud, siis on seaduseelnõu 916 teine lugemine lõppenud.

---

11. 10:45 Saastuse kompleksse vältimise ja kontrollimise seaduse muutmise seaduse eelnõu (927 SE) teine lugemine

10:45 Aseesimees Keit Pentus

Järgmisena asume arutama Vabariigi Valitsuse algatatud saastuse kompleksse vältimise ja kontrollimise seaduse muutmise seaduse eelnõu, mis kannab numbrit 927. Tegu on teise lugemisega. Riigikogu kõnetoolis on juba keskkonnakomisjoni aseesimees Erki Nool. Palun!

10:45 Erki Nool
Austatud istungi juhataja! Austatud kolleegid! Saastuse kompleksse vältimise ja kontrollimise seaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine lõpetati tänavu 16. veebruaril. Muudatusettepanekute esitamise tähtaeg oli 17. veebruar kell 13. Ei fraktsioonid, Riigikogu liikmed ega komisjonid muudatusettepanekuid ei esitanud. Keskkonnakomisjon otsustas teha Riigikogu täiskogule ettepaneku lõpetada saastuse kompleksse vältimise ja kontrollimise seaduse muutmise seaduse eelnõu teine lugemine ja saata eelnõu kolmandale lugemisele. Aitäh!

10:45 Aseesimees Keit Pentus
Küsimusi ei ole. Aitäh, lugupeetud ettekandja! Kas on soovi avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Läbirääkimisi ei avata. Kuna muudatusettepanekuid ei esitatud, siis on seaduseelnõu 927 teine lugemine lõppenud.

---

12. 10:46 Teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu (864 SE) teine lugemine

10:46 Aseesimees Keit Pentus
Nüüd asume arutama Vabariigi Valitsuse algatatud teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu. See kannab numbrit 864 ja tegu on samuti teise lugemisega. Ettekandeks palun Riigikogu kõnetooli kultuurikomisjoni liikme Peeter Tulviste!

10:46 Peeter Tulviste
Head kolleegid! Meie komisjon arutas eelnõu, mis meil praegu kõne all on, kahel istungil: 14. ja 15. skp. Arutelust võtsid osa ka Eesti Teaduste Akadeemia president Richard Villems, Keemilise ja Bioloogilise Füüsika Instituudi direktor Raivo Stern ning Tallinna Teaduspargi Tehnopol juhatuse nõunik Raivo Tamkivi. Peab kohe ütlema, et komisjon tunnistas täiel määral, et tehnopark – suuri ja korralikke on meil neid praegu kolm – peab leidma endale koha ka seadustikus. Aga samal ajal leiti, et ei ole mõtet praegu teadusparkide definitsiooni selle eelnõuga seostada. Seda oleks võinud teha mõnevõrra varem.
Mis siis koosolekutel otsustati? Kõigepealt otsustas komisjon muuta nooremteaduri kohale kandideerimiseks esitatavat haridusnõuet. See peab olema rangem. Praegu on isikute ring küllalt lai, aga selle seaduse järgi saab kandideerida nooremteaduriks ainult isik, kes on immatrikuleeritud doktoriõppesse, ja nooremteaduri ametikohal on tal õigus töötada kuni doktoriõppest eksmatrikuleerimiseni. Siin on tähtis, et tavaliselt on see aeg viis aastat, aga eelnõus on pandud ajaliseks tähiseks see, kui kaua kestab doktoriõpe. Tekib ka küsimus, et inimene peab küll olema doktoriõppes, aga mis õigus tal on seda nõuda või küsida või paluda. Seadusmuudatus sätestab asja niimoodi, et ülikoolil, kes on doktorandi immatrikuleerinud, tekib kohustus sõlmida doktorandiga konkurssi välja kuulutamata nooremteaduri tööleping, kui doktorant seda taotleb. Seda saab teha ainult see ülikool, kui jutt on riigieelarvelisest kohast.
Komisjonis oli kõne all seegi, et doktorantidega töölepingute sõlmimise regulatsioon vajab lisaks praegu käsitletavatele muudatustele ka ülikooliseaduse muudatusi, aga nende lülitamist menetletavasse eelnõusse ei pidanud komisjon praegu võimalikuks ega vajalikuks.
Nagu ikka, on teksti redigeeritud ka keeleliselt ja normitehniliselt.
Komisjon otsustas saata eelnõu täiskogu istungile teisele lugemisele tänaseks päevaks. Kui täna teine lugemine lõpetatakse, siis teeb komisjon ettepaneku suunata eelnõu kolmandale lugemisele homme, 23. veebruaril. Meie ettepanek on panna eelnõu lõpphääletusele ja seadusena vastu võtta. Ma tänan!

10:48 Aseesimees Keit Pentus
Aitäh! On ka küsimusi. Esimesena saab küsimuseks sõna kolleeg Paul-Eerik Rummo. Palun!

10:50 Paul-Eerik Rummo
Aitäh! Komisjonis jäigi minu arust natukene segaseks, kas selle seaduse doktorantidesse puutuv osa üldse saab rakenduda ilma ülikooliseaduses muudatusi tegemata. Ja kui ei saa, siis kas on põhjust seda seadust praegusel kujul vastu võtta? Kuidas sellega ikkagi on?

10:50 Peeter Tulviste
Tõepoolest, see oli kõne all. Julgen aga öelda, et komisjonis aset leidnud vaidluses jäi peale seisukoht, et parem, kui meil on, mida menetlema hakata, kui me jõuame nende muudatuste juurde, millest te rääkisite.

10:50 Aseesimees Keit Pentus
Küsimusi rohkem ei ole. Suur aitäh, lugupeetud ettekandja! Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Marek Strandbergi! Kokku kaheksa minutit.

10:51 Marek Strandberg
Head kolleegid! Teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse muutmise seadus, nii nagu see täna on meile lugemiseks ette pandud, on loomulikult märkimisväärne samm edasi Eestis teadus- ja arendustegevuse paremaks muutmisel. Samas tahan ma olla sama kriitiline, nagu ma olen olnud komisjonis ja varasemateski väljaütlemistes, ning juhtida tähelepanu asjaoludele, mis selle seadusega lahendamata jäävad.
Esiteks, loomulikult on tänuväärne, et doktorandid saavad võimaluse saada oma taotluse alusel endale amet, milleks on siis nooremteaduri positsioon vastava õppeasutuse juures. Samas ei reguleeri teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu olukorda, kui doktorant teeb oma tööd kusagil mujal, mõnes muus teadus- ja arendusasutuses või nagu tänapäeval üha tavalisem, mingi muu asutuse juures, mis formaalsete tunnuste järgi võiks olla teadus- ja arendusasutus. Tal võiks ju ka seal olla samasugune amet. Me ometi soovime, et inimesed oleksid ühiskonda ja majandusse märksa rohkem integreeritud kui praegu. Nii et tegelikult lahendab praegu kõne all olev eelnõu meie arvates paljuski eilseid probleeme.
Komisjonis kõlasid väited, et see on ülikoolide ning teiste teadus- ja arendusasutuste omavaheliste lepingute küsimus. See on õige. Aga väide, et seadusesse ei saa kirjutada, millisel moel peab õppeasutus oma raha, mis on doktorandi koolitamiseks antud, edasi anda mingile teisele asutusele, kus doktorant võiks töötada ja kus teda juhendataks, ei tundu olevat õige. Kui see jääb vabalepingute reguleerida, nagu on soovitatud, siis ülikoolide iseseisev käitumine tähendab ka seda, et ülikoolid, nagu praegu näha on, soovivad endale allutada kogu teadus- ja arendustegevuse Eesti Vabariigis. Meie, kes me oleme üldjoontes elu mitmekesisust pooldavad inimesed, ja seda ka teaduses, ei saa kuidagi sellega leppida. Nõnda tundub, et teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu on selles aspektis veidi poolikuks jäänud ja teenib tõepoolest hetkehuve. Aga olgem ausad, teaduses nagu ka arendustegevuses on vaja siiski strateegilisema jõuga toimivaid otsuseid, mis tooksid kaasa soovitud muutusi ja mida ei oleks vaja pidevalt ümber teha. Seda enam, et kogemused on näidanud, et paljud ajutisena kavandatud asjad kipuvad jääma pikaks ajaks või lausa alatiseks.
Teine aspekt, millele ma soovin heade kolleegide tähelepanu juhtida, puudutab asutust, mida kõnealuses eelnõus nimetatakse teadusagentuuriks. Selle roll ja funktsioonid on üldjoontes eelnõus päris selgelt kirjas. Kuid ilmselgelt väärib kriitikat see, et puuduvad kõikvõimalikud rakendusotsused, millega see teadusagentuur ellu kutsutakse. Õigemini puuduvad nende rakendusotsuste visioonidki. See tähendab seda, et kui me vaatame kella ja kalendrit, siis jääb teadusagentuuri iseloom kõnealuse saali ehk siis Riigikogu koosseisu ja ka praeguse valitsuse otsustuspädevusest ning otsustushorisondist väga suure tõenäosusega välja. Ma arvan, et nii strateegilist seadust, nagu seda on teadus- ja arendustegevust puudutav seadus, ei tohi oodata selline poliitiliselt määramatu seisund, nagu selle ümber praegu sündimas on. Mis tahes eluvaldkonnas on koostöö ja konsensuslik otsustamine kõigi puhul, kellel on pädevust ja suutlikkust valdkonda mõjutada, väga oluline. See käib ka teadusvaldkonna kohta.
Me räägime pidevalt, et meil on vaja talente koju kutsuda, et meil on vaja hoida viimanegi hall ajurakk Eestis, et see pühenduks ühel või teisel moel Eesti majanduse ja ühiskonna teenimisele. Samas hakkame vastu võtma seadust, mis mõnevõrra lonkab. See seadus võiks olla strateegiliselt selgem ning

tekitada märksa parema koostöö ja üksteise mõistmise õhkkonna, mitte konkurentsiõhkkonna, nagu see ülikoolide ja väljaspool ülikoole tegutsevate teadus- ja arendusasutuste puhul tekkimas on. Konfliktid on päris hästi näha. Konfliktid on ka komisjonis olnud küllaltki hillitsetud, kuna akadeemilisel seltskonnal ei ole kombeks kõvasti kärada, aga konfliktid on näha. Võtta sellises olukorras vastu konflikte ja rivaliteeti sisaldav seadus tähendab seda, et me nurjame ette hea koostöö asutuste vahel. Iseenesest võiks see seadus teenida just nimelt erinevat vaimu, mõistust, ajutööd ja võimekust pakkuvate tegijate suurema konsensuse huve. Praegu aga teenib see suure, kuidas ma ütlen, dominantsuse huve.
Sellest tulenevalt teeb meie fraktsioon ettepaneku teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu teine lugemine katkestada ja loota selle peale, et Riigikogu järgmine koosseis on suuteline selle teema kiiresti ja nendest lähtekohtadest lähtudes üles võtma. Vajaduse korral võiks ehk teha asjakohased lisaistungid nädalal, mis on meile täiesti antud enne volituste lõppemist, et püüda see konsensus leida.

10:51 Aseesimees Keit Pentus

Kõnesoove rohkem ei ole. Lõpetan läbirääkimised. Enne viimasena tehtud ettepaneku läbihääletamist vaatame üle ka eelnõu 864 muudatusettepanekud. Neid on kokku viis.
Esimese muudatusettepaneku esitaja on juhtivkomisjon, samuti teise, kolmanda, neljanda ja viienda muudatusettepaneku esitaja. Oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud.
Asume ette valmistama Erakonna Eestimaa Rohelised fraktsiooni ettepaneku hääletamist. Selle sisu on teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu teine lugemine katkestada. Palun hääletada!
Hääletustulemused
Ettepanekut toetas 7 Riigikogu liiget, vastu oli 36 Riigikogu liiget, erapooletuid ei olnud. Ettepanek toetust ei leidnud.
Seaduseelnõu 864 teine lugemine on lõppenud.

---

13. 11:01 Käibemaksuseaduse ja ravikindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (878 SE) esimene lugemine

11:01 Aseesimees Keit Pentus

Algab Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud käibemaksuseaduse ja ravikindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Algatajate ettekandeks palun Riigikogu kõnetooli Kadri Simsoni!

11:02 Kadri Simson

Head kolleegid! See seaduseelnõu soovib langetada ravimite käibemaksu, võimaldada pensionäridele ja 4–16-aastastele lastele 90%-list soodustust kõikide haigekassa ravimite loetelus olevate ravimite ostmisel ning seeläbi parandada ravimite kättesaadavust ja elanikkonna tervist.
Me teame, et selle Riigikogu koosseisu ajal tõsteti käibemaksu. Alates 1. jaanuarist 2009 hakkas kehtima käibemaksuseaduse § 15, millega lühendati oluliselt käibemaksusoodustusega kaupade ja teenuste loetelu ning samas tõsteti vähendatud käibemaksumäära 5%-lt 9%-le. See tähendas peaaegu poole kõrgemat käibemaksumäära ravimitele ja meditsiinitehnikale. Juba toona, kui see veel arutusel oli, hoiatas Eesti Arstide Liit, et valitsuse plaan, mis sunnib patsiente riigieelarve kärped oma taskust kinni maksma, on inimese tervise seisukohalt väga lühinägelik. Arstide hinnangul oli majanduslikult vähekindlustatud patsientidel juba enne käibemaksu tõstmist raske ravimeid välja osta ja oli ette näha, et ravimite hinna tõus halvendab patsientide olukorda veelgi. Arstide liit hoiatas ka selle eest, et puuduliku ravi tagajärjel tekkida võivate tüsistuste ja krooniliste haiguste ägenemine ning nende ravi läheb kokkuvõttes kallimaks, kui on maksutõusust loodetav tulu, ja see läheb kallimaks nii patsientidele kui ka haigekassale. Selge oli ka see, et suurem osa ravimite ja meditsiinitehnika käibemaksu tõstmisest suurendas haiglate kulutusi, sest enamiku meditsiinitehnikast ostavad haiglad, seega jääb vähem raha ravi rahastamiseks ning arstiabi kättesaadavus halveneb.
Juba siis, kui ravimite käibemaksu tõstmine oli veel debatiseisus, osutas arstide liit, et Eesti on

riigieelarvest tervishoiule tehtavate kulutuste poolest Euroopa Liidus viimaste hulgas, patsientide omaosalus on meil aga üks suuremaid. Aastal 2008 tasusid Eesti patsiendid ligi 25% tervishoiukuludest, ravimite ostmisel oli omaosalus koguni 37%. Tervishoiukulude suurendamise asemel ravimite käibemaksu tõstmine viis tervishoiust veel lisamiljoneid välja. Tõstes ravimite ja meditsiinitehnika käibemaksu, võttis riik eelarveaugu täitmiseks ära raha, mis oli seni mõeldud inimeste ravimiseks. Nüüd oleme seisus, kus Eesti panustab sotsiaalvaldkonnale oluliselt vähem kui teised Euroopa riigid. Mujal Euroopas suunatakse 25–35% SKT-st sotsiaalvaldkonda, meil on see näitaja alla 20%. Viimaste aastate jooksul tehtud muudatused (mitte ainult käibemaksu tõus, vaid ka sotsiaaltoetuste äravõtmine ja vähendamine ning pensionide kättesaamise tasustamine) piiravad oluliselt rahaliselt niigi vähekindlustatud inimeste võimalust ravimeid osta. Eesti patsiendi omaosalus ravimite eest tasumisel on märgatavalt suurem kui Euroopas keskmiselt (Euroopas on see näitaja keskmiselt 7%, Eestis läheneb 50%-le).
Mida see seadus vastuvõtmise korral muudaks? See alandaks taas ravimite ja meditsiinitehnika käibemaksu 9%-lt 5%-le. See tõstmine on toonud riigieelarvele aastas tulu 135 miljonit krooni, mis näitab seda, et 135 miljonit krooni maksuraha on võetud inimeste tervise arvel. Enamik sellest rahast ehk *ca* 90 miljonit krooni on tulnud haigekassalt. Kui me alandame ravimite käibemaksu, siis esiteks teeb see inimestele, kes vajavad sotsiaalministri määrusega kehtestatud nimekirjas olevaid ravimeid, nende ostmise odavamaks. Teisest küljest tähendab see ka märgatavat kokkuhoidu haigekassale, nagu mainitud, 90 miljonit krooni aastas. Kokkuhoitav summa võimaldaks haigekassal teha sellise muudatuse, et ravikindlustuse seaduse järgi hüvitataks pensionäridele ning 4–16-aastastele lastele 90% ravimi maksumusest. Seda mitte ainult kehtiva piiratud nimekirja järgi, mis hõlmab 40 haigust, vaid kõigi retseptiravimite puhul. Kui me vaatame kulutusi, siis selline 90% määras ravimite hüvitamine oleks eelmisel aastal maksnud haigekassale 83,6 miljonit krooni, aga käibemaksu alandamine võimaldab haigekassal säästa 90 miljonit krooni ehk ravimite ja meditsiinitehnika käibemaksu alandamine annabki haigekassale võimaluse pensionäridele ja lastele suuremas mahus ravimeid kinni maksta.
Ma olen saanud kätte ka valitsuse seisukoha selle seaduse kohta. Juhin tähelepanu, et valitsuse seisukohas on üks suur loogikaviga. Nimelt lööb valitsus kõigepealt kokku summad, mis jääksid käibemaksu näol riigieelarvesse laekumata. Nagu meiegi nendime, seda on 130 miljonit krooni aastas. Nüüd tahab valitsus sinna veel lisaks tuua haigekassa kulutused, mis tekivad ravimite soodsamaks muutumisel, ja liidab need kaks arvu kokku. Me oleme selgelt näidanud, et 90 miljonit krooni sellest 130 miljonist tulebki haigekassast, inimeste raviks mõeldud rahast, ja kokkuhoid väiksema maksu näol annaks suurema võimaluse raviks mõeldud raha tõepoolest inimeste tervisele kulutada.
See on lühidalt öeldes kõik. Ma tänan sotsiaalkomisjoni, kes on otsustanud selle seaduseelnõu esimese lugemise lõpetada! Opositsiooni seaduseelnõude puhul ei olegi see siin saalis väga sage praktika. Aitäh!

11:08 Aseesimees Keit Pentus

Suur tänu! Kas on küsimusi? Küsimusi ei ole. Juhtivkomisjoni ettekandeks palun Riigikogu kõnetooli sotsiaalkomisjoni liikme Maret Merisaare!

11:09 Maret Merisaar

Lugupeetud kuulajad! Sotsiaalkomisjon arutas nimetatud eelnõu 7. veebruaril. Seaduseelnõu tutvustas komisjoni liige Jaak Aab kui algataja esindaja. Eelnõu eesmärk on langetada ravimite käibemaksu ning teha soodustusi pensionäridele ja 4–16-aastastele lastele. Vabariigi Valitsus eelnõu 878 ei toetanud. Nende seisukohti tutvustas Rahandusministeeriumi tolli- ja aktsiisipoliitika osakonna peaspetsialist Aet Külasalu. Ka Eesti Haigekassa ravimiosakonna juhataja Kaie Mõtte tutvustas haigekassa seisukohta seda eelnõu mitte toetada.
Komisjon otsustas saata eelnõu Riigikogu täiskogu saali esimesele lugemisele 22. veebruaril. Oli ettepanek lükata seaduseelnõu tagasi. Siis toimus komisjonis hääletamine, ettepanek eelnõu tagasi lükata toetust ei leidnud (5 poolt, 5 vastu, 0 erapooletut) ning komisjoni otsus oli seaduseelnõu lugemine lõpetada. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks määrati 25. veebruar kell 16.30. Aitäh!

11:10 Aseesimees Keit Pentus

Aitäh, lugupeetud ettekandja! Kas on küsimusi? Küsimusi ei ole. Kas on soovi pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata.
Seaduseelnõu 878 esimene lugemine on lõpetatud. Määran eelnõu 878 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 25. veebruari kell 16.

---

14. 11:11 Hasartmängumaksu seaduse muutmise seaduse eelnõu (859 SE) esimene lugemine

11:11 Aseesimees Keit Pentus
Järgmine eelnõu tänases päevakorras on Erakonna Eestimaa Rohelised fraktsiooni algatatud hasartmängumaksu seaduse muutmise seaduse eelnõu. Tegu on esimese lugemisega. Väike täpsustus algatajate ettekandja kohta. Nimelt palun algatajate ettekandeks Riigikogu kõnetooli kolleeg Marek Strandbergi!

11:12 Marek Strandberg
Head kolleegid! Kõnealune eelnõu on oma ülesehituselt väga lihtne. See koosneb kahest punktist, millega kaughasartmängude puhul tekitatakse olukord, kus kõiki panuseid maksustatakse 20%-ga, selmet maksustada võitudest ehk väljamaksetest välja jäänud osa 5%-ga. Põhjendus on küllaltki lihtne. Me eeldame, et sellisel moel on võimalik mänguhasarti mõnevõrra ohjeldada. Maksuameti praegune võimekus ja suutlikkus hasartmänge, ka kaughasartmänge kontrollida on meie hinnangul päris hea. Võrreldes loteriidena või mängusaalides toimuvate mängudega on kaughasartmängude maksustamine sootuks teistsugune. Hasartmängukorraldajad ise ütlevad, et nii see ongi: kaughasartmänge ei saagi rohkem maksustada, kuna tegemist on sellise avatud maailmaga, kus pettusi on väga lihtne teha. Väga lihtne olevat ennast virtuaalselt kanda kuhu iganes maailma kohta, kuigi füüsiliselt paiknetakse Eestis. Sellega me päris nõus ei ole. Me arvame, et selgem ja suurem kaughasartmängude maksustamine ühtepidi mõnevõrra parandaks laekumisi riigikassasse, aga teistpidi pärsiks seda tüüpi hasardi levimist. Miks see on oluline? Aeg, mis meil kasutada on, on paraku lõplik, ning see on ühiskonna ja seadusloome küsimus, millega ja kuidas inimesed täidavad oma aja, kui nad kasutavad kõiki virtuaalmaailma võimalusi ja ka ahvatlusi. Kui me tõepoolest soovime, et tööhõive paraneks ja tööstruktuur uueneks, siis meile näib, et mõistlikum on ka seadust kasutades hoida inimesi võrku kasutamas moel, mis kasvatab tööviljakust, samuti lisandväärtust ja majandust.
See ongi lühidalt selle eelnõu sisu. Eelnõu on vastavuses nii Eesti põhiseadusega kui ka Euroopa Liidu õigusega. Eeldatavalt peaksid seaduse mõjul suurenema laekumised riigieelarvesse ja peaks vähenema hasartmängu mängimine ning seetõttu ka mõju inimeste ajakasutusele ja sõltuvuse tekkimisele. Aitäh!

11:14 Aseesimees Keit Pentus
Aitäh! Kas on küsimusi? Küsimusi ei ole. Juhtivkomisjoni ettekande teeb rahanduskomisjoni esimees Taavi Rõivas. Palun!

11:15 Taavi Rõivas
Austatud juhataja! Head ametikaaslased! Rahanduskomisjon arutas eelnõu 14. veebruaril. Algataja esindajana tutvustas eelnõu Erakonna Eestimaa Rohelised esindaja Toomas Trapido. Eelnõu eesmärk on muuta hasartmängumaksu seadust selliselt, et suurendada kaughasartmängude maksukoormust. Komisjonis arutluse all olnud küsimused ja teemad puudutasid hasartmängukorraldajate kaasamist eelnõu ettevalmistamisse ja valitsuse arvamust (valitsus ei toetanud eelnõu). Minemata liiga detailidesse, juhin tähelepanu, et mitmes prognoosis, mida eelnõu autorid on teinud, on eeldatud, et maksukoormuse väga järsk suurenemine ei muuda turu käitumist, mis väga suure tõenäosusega nii siiski olla ei saa. Seda eriti olukorras, kus äsja turule sisenenud ettevõtete maksukoormus suureneks selle eelnõu järgi üle 400 korra. Julgen öelda, et ühe koormuse üle 400 korra suurendamine on minu tööpraktikas rahanduskomisjoni liikmena esmakordne ja tõeliselt radikaalne. Käesoleva aasta üheksa kuuga laekus riigieelarvesse kaughasartmängust 1,34 miljonit krooni. Eeldada, et kui seda koormust 400 korda suurendada, siis ka laekumised kasvavad 400 korda, ei ole valitsuse hinnangul asjakohane. Aitäh!

11:16 Aseesimees Keit Pentus
Aitäh!

11:16 Taavi Rõivas
Vabandust! Ma jätsin ütlemata komisjoni otsused.

11:16 Aseesimees Keit Pentus
Ma oleksin seda hetke pärast täpsustanud.

11:16 Taavi Rõivas
Komisjon langetas järgmised otsused: võtta eelnõu päevakorda 22. veebruaril ja lükata see esimesel lugemisel tagasi (poolt oli 5 komisjoni liiget, vastu oli 1, erapooletuid komisjoni liikmeid ei olnud). Aitäh!

11:16 Aseesimees Keit Pentus
Tänan selle täpsustuse eest! Küsimuseks saab sõna kolleeg Toomas Trapido. Palun!

11:18 Toomas Trapido
Aitäh! Hea ettekandja! Olin ka ise rahanduskomisjonis, nagu sa mainisid, ja olin tõepoolest üllatunud selle üle, millise kiiruse ja kergusega lõppes peaaegu olematu diskussioon. Me tegime ettepaneku tuua riigieelarvesse raha juurde, aga rahanduskomisjon seda sisuliselt isegi ei arutanud. Nüüd küsimuse juurde. Sa räägid, et maksukoormus suureneb 400 korda. Vaatame, milline on see maksukoormus praegu. Kaughasartmängukorraldajatel on see 15–20 korda väiksem kui teistel. Eelnõu aga lükati tagasi valitsuse argumendiga, et tegemist on ebavõrdse kohtlemisega. Minu mõistus lõpeb siinkohal otsa.

11:19 Taavi Rõivas
Aitäh! Seda otsalõppemist on mul väga raske kommenteerida. Küll aga juhin tähelepanu, et selliseid eelnõusid, mis riigieelarvesse raha juurde toovad ja maksumaksjate taskust raha välja viivad, esitatakse ju alatasa. Eriti tublid on olnud selliste eelnõude esitamisel, mis maksukoormust väga tõsiselt kasvatavad, nii Keskerakond kui ka sotsiaaldemokraadid. Rohelised, tõsi, on selliseid eelnõusid mõnevõrra vähem esitanud. Väga mitu nendest eelnõudest on olnud sellised, mis mõjutaksid kogu Eesti maksukeskkonda väga negatiivses suunas. Seetõttu on ka varem selliseid eelnõusid, mille justkui positiivne mõju oleks riigieelarvesse raha juurdetoomine, tagasi lükatud, sest negatiivne mõju ehk inimeste taskust raha väljaviimine oleks olnud märksa suurem. On selge, et maksutulude kasvuallikana on majanduskasv märksa jätkusuutlikum kui maksutõus. Arutatava eelnõu puhul ei olnud küsimus mitte niivõrd selles, et see oleks inimeste taskust liigselt tulu välja viinud, vaid see eelnõu oli erand selle poolest, et rahanduskomisjoni kaalutlus, miks seda eelnõu mitte toetada, oli soov mitte teha paar nädalat enne Riigikogu koosseisu töö lõppu ilma väga põhjalike analüüsideta ja (ma rõhutan seda, pidades silmas, kes on selle eelnõu algatajad) ilma asjaosalisi kaasamata nii olulisi ja põhjapanevaid maksumuudatusi. Mis tahes valdkonnas on maksukoormuse tõus üle 400 korra ikkagi erakordselt radikaalne samm. Selliseid samme ei tehta nädal enne parlamendikoosseisu töö lõppu ja kiirustades. Juba ainuüksi seetõttu on põhjust see eelnõu tagasi lükata. Ma olen seda meelt, et kaughasartmängude maksustamist (kaughasartmängud on Eestis uus nähtus) võib küll põhjalikult kaaluda, et leida, milline oleks optimaalne süsteem, mis tagaks ka riigile mõistlikud tulud. Aga seda ei saa kindlasti teha nii, et me ei kaasa asjaosalisi ja teeme seda otsust kiirustades. Küllap võib see küsimus jääda otsustamiseks parlamendi järgmisele koosseisule.

11:20 Aseesimees Keit Pentus
Marek Strandberg, palun!

11:22 Marek Strandberg
Minu tagasihoidliku arusaama järgi võeti just natuke aega tagasi seadusena vastu mittekaasamisel ja pinnapealsusel põhinev teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse eelnõu, aga see selleks, komisjonid on siin erinevad. Küsimus on pigem selles, et selle eelnõu parandusettepanekute sisu saab olla ju väga lihtne ja aritmeetiline ehk see puudutab arvude suurust. Kui 400 on suur arv (kuigi siin

öeldakse, et tegelikult on laekumised 20 korda väiksemad kui muudelt hasartmängudelt), siis on aritmeetiline parandus ju väga lihtsalt saavutatav. See seaduseelnõu ei ole selles kontekstis ju midagi keerulist. Miks komisjon näiteks ei kaalunud seda, et parandusettepanekute kaudu tekitada kaasamine ja see muutus ühiskonnas ikkagi teha?

11:23 Taavi Rõivas
Aitäh! Ma tõin kaasamise eraldi välja sellepärast, et Erakond Eestimaa Rohelised on seda pidanud üheks oma lipukirjaks. Seetõttu on etteheide, et roheliste esitatud eelnõu puhul ei ole kaasamist toimunud, märkimisväärne. Mis puudutab komisjoni võimalust selle väga piiratud aja jooksul, mis parlamendi selle koosseisu töö lõpunädalatel jäänud on, mingit väga põhjalikku kaasamist läbi viia, siis ma usun, et me kõik mõistame, et see on ebareaalne. Me päris kindlasti ei soovi teha ilma põhjalikult analüüsimata ja läbi mõtlemata paikapanevaid maksuotsuseid. See ei ole asi, mida rahanduskomisjon selle eelnõu puhul õigeks peaks.

11:23 Aseesimees Keit Pentus
Teine küsimus Toomas Trapidolt, palun!

11:24 Toomas Trapido
Aitäh! Hea ettekandja! Minu mälu on mõnikord väga lühike. Palun värskenda seda! Kas ma ütlesin komisjoni istungil, et me oleme kaasanud hasartmängukorraldajaid ja neile see eelnõu loomulikult ei meeldinud?

11:24 Taavi Rõivas
Aitäh! Ma arvan, et kui juba väidetava lause väidetav autor ise ei ole päris kindel, kas ta selle lause ütles, siis võib-olla ei oleks ka minul kohane oma mälu usaldada. Kas mina siis täpselt tean, mida sa ütlesid või ei öelnud? Küll aga on etteheide kaasamise mittetoimumise kohta must valgel kirjas valitsuse arvamuses ja see tuli komisjonis jutuks. Kuna meie komisjonis ühena vähestest Riigikogu komisjonidest lindistusi ei tehta, siis ei saa seda detailselt kontrollida, aga midagi säärast sa minu mälu järgi tõepoolest ütlesid.

11:24 Aseesimees Keit Pentus
Teine küsimus Marek Strandbergilt, palun!

11:25 Marek Strandberg
Ma võin ka kinnitada, et valitsus ei pruugi alati teada, mis erakondade Riigikogu fraktsioonides toimub. Tõepoolest, hasartmängukorraldajad olid selle eelnõu tegemisse kaasatud ehk valitsuse väited ei vasta tõele. Nagu Toomas ütles, neile selline maksutõus sugugi ei meeldinud. Seda me ka möönsime ja ütlesime, et see on parandusettepanekute küsimus. Ka hasartmängukorraldajad olid nõus, et see maks on tõepoolest tavatult väike, kuid nad pelgasid, et kui seda tõsta, siis kaob see äri üldse ära. Kui palju on rahanduskomisjoni hinnangul põhjendatud ühe väga märkimisväärse ja suure, inimestes sõltuvust tekitava valdkonna eksisteerimine, millest on aasta jooksul maksu laekunud alla 100 000 euro, võrreldes kõikide muude hasartmängudega, kust maksu tuleb kümneid ja kümneid kordi rohkem?

11:26 Taavi Rõivas
Ma poleks ilmaski arvanud, et mina pean hakkama rääkima Erakonna Eestimaa Rohelised esindajatele, milline võiks olla kaasamise hea tava. Üks komponent võiks kindlasti olla see, et kui asjaosalisi on teavitatud ja nendelt arvamus saadud, siis oleks igati kohane lisada see ka eelnõule, nii et kõik seda eelnõu kaaluvad rahvasaadikud saaksid selle arvamusega tutvuda. Ilmselt ei käi hea tava juurde see, kui sellest eelnõust on möödaminnes näiteks mõne hasartmängukorraldajaga räägitud, aga need seisukohad ei ole mingilgi moel taasesitatavatena eelnõu juurde lisatud. Mis puudutab kaasamise head tava, siis ma rahanduskomisjoni ettekandjana jään selle juurde, et komisjoni hinnangul oli eelnõu üks probleem selle hea tava mittejärgimine.

11:26 Aseesimees Keit Pentus

Suur tänu! Rohkem küsimusi ei ole. Kas on soovi pidada läbirääkimisi? Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Erakonna Eestimaa Rohelised fraktsiooni esindaja Marek Strandbergi!

11:27 Marek Strandberg

Ma teen sedapuhku hästi lühidalt. Lühidalt just sellest aspektist, mis välja joonistub. Üldiselt on valitsus mures selle pärast, et inimestel on kõikvõimalikke sõltuvusi, mis neid põhitööst kõrval hoiavad. Aga praegu ei ole valitsus sügavamalt kaalunud ega isegi hinnanud seda, et meie ettepandud eelnõus maksumäärade arvväärtusi mõõdukalt muutes võib tekitada olukorra, kus ühiskonnas pidurduks seda laadi hasardi süvenemine, mis on seotud kaughasartmängudega, ja maksulaekumised suureneksid. Valitsus on seisukohal, et hasartmängu korraldamine on igati korrektne ettevõtlus ja seda ettevõtlusvormi, nimelt kaughasartmängu, on põhjust, juhin tähelepanu, toetada 20 korda väiksema maksukoormusega kui kõiki ülejäänuid hasartmänguliike. See on väga tähelepanuväärne. Meie väga parempoolne ja väga liberaalne valitsus on otsustanud minu mäletamist mööda anda esimest korda märkimisväärse, 20-kordse maksusoodustuse. Praegusel juhul antakse see hasartmängukorraldajatele. Varem oleme kuulnud, et maksusoodustuste tekitamine ja andmine ei kuulu valitsuse põhimõtete hulka, kõiki tuleb kohelda ühtemoodi. Meie ütlesime, et see maksutõus võiks olla 400-kordne, nagu me komisjoni esimehelt kuulsime. Nad oleksid võinud öelda, et tõstame 20 korda, siis oleks see niisama suur nagu teistelgi. Aga ei. Mõnes mõttes on selline variserlik hoiak täiesti mõistetav ja arusaadav. Ju on selleks mingid praktilised kaalutlused. Aga tahan tähelepanu juhtida, et loogiliselt võttes (ma loodan, et me seda tulevikus ka nägema hakkame) muutuvad sellised mingisuguse valdkonna jõuliseks toetamiseks mõeldud maksusoodustused reeglipäraseks, sest ebareeglipärane ühe valdkonna märkimisväärne maksusoodustusega toetamine, mida nii madal maksumäär teeb, on mõnevõrra põhjendamatu.
Meie eelnõu ei saa *a priori* meeldida ühelegi hasartmängukorraldajale, sest ükskõik mida hasartmängukorraldaja ütleb, rõhub ta ikkagi inimeses sõltuvuse tekkimisele. Tema äri põhineb sõltuvuse tekkimisel, kuigi ta ütleb, et ta püüab seda piirata. Aga selleks, et see äri käivituks, on vaja inimeste sõltuvust ja hasarti, nagu selles ärivaldkonnas öeldakse, et inimesed teeksid panuseid ja loodaksid võidu peale, mis statistiliselt, nagu te kõik aru saate, on vähe tõenäoline.
Minu kõne ei olegi pühendatud millelegi muule kui sellele tavatule erisusele, mis kõnealust eelnõu puudutab, ja valitsuse hoiakule. Me oleme paratamatult olukorras, kus tuleb öelda, et maksusoodustuste käsitlemise mõttes tuleb lähtuda Orwelli "Loomade farmi" põhimõttest: kõik loomad on võrdsed, sead on võrdsemad. Aitäh!

11:28 Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku seaduseelnõu 859 esimesel lugemisel tagasi lükata. Me peame selle ettepaneku läbi hääletama. Alustame hääletamise ettevalmistamist.
Panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku Erakonna Eestimaa Rohelised fraktsiooni algatatud hasartmängumaksu seaduse muutmise seaduse eelnõu 859 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun hääletada!
Hääletustulemused
Poolt 29, vastu 6, erapooletuid ei olnud. Ettepanek leidis toetust.
Seaduseelnõu 859 langes menetlusest välja.

---

15. 11:34 Riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (889 SE) esimene lugemine

11:34 Aseesimees Keit Pentus

Tänase päevakorra 15. punkt on Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Algatajate ettekandeks palun Riigikogu kõnetooli Ain Seppiku!

11:34 Ain Seppik

Lugupeetud juhataja! Austatud kolleegid! Riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõuga ei ole ma siin puldis esimest, vaid juba mitmendat korda.

Selle eelnõu algatamine on tingitud vajadusest vähendada liiga kõrgeid ja põhiseadusega vastuolus olevaid riigilõivumäärasid. 2009. aasta 1. jaanuarist muutusid riigilõivumäärad tsiviilkohtumenetluses mitmekordseks. Meie arvates on liiga kõrged riigilõivumäärad saanud takistuseks põhiseaduse § 15 lõikes 1 sätestatud tõhusa õiguskaitse teostamisel. Keskerakonna fraktsioon on seisukohal, et kõrged riigilõivud ei saa olla tõhusad, kui need piiravad igaühel oma õiguste ja vabaduste kaitseks kohtusse pöördumist.
Eelnõu kohaselt vähenevad riigilõivud enim menetletavate tsiviilasjade puhul (näiteks maksekäsu kiirmenetlus, pankrotiavalduse või muu pankrotimenetlusega seotud avalduse või kaebuse esitamine, hagi tagamise avaldus, samuti enne hagi esitamist esitatud kohtualluvuse kindlaksmääramise avaldus ning riigilõivuseaduse lisas 1 toodud riigilõivu täismäärade avalduse esitamine tsiviilkohtumenetluses) kas ühe kolmandiku või koguni poole võrra.
Mitmed Riigikohtu lahendid on ebaproportsionaalselt kõrge riigilõivumäära tunnistanud põhiseadusega vastuolus olevaks. Ka õiguskantsler on lõpuks meie korduvatele järelepärimistele vastates konkreetse normikontrolli käigus riigilõivude suurust analüüsinud ning asunud Riigikohtule esitatud arvamustes seisukohale, et riigilõivud on ülemäära kõrged ehk Eesti Vabariigi põhiseadusega vastuolus. Õiguskantsler on seisukohal, et õigus kohtusse pöörduda on õigusriiklikult äärmiselt oluline põhiõigus ning riigilõivude kehtestamise ainus legitiimne eesmärk saab olla n-ö menetlusökonoomia. Kõik teised ratsionaalsena või mõistlikuna tunduvad kaalutlused, nagu kohtumenetluse kulude katmine, riigieelarvesse tulude leidmine või muu säärane, ei õigusta nn absoluutse põhiõiguse piiramist. Seega tuleks riigilõivude sätestamisel suhtuda kriitiliselt praeguse koalitsiooni rakendatavasse n-ö kulupõhimõttesse.
Nüüd ühest värskest kohtulahendist. Tallinna Ringkonnakohus jättis s.a 26. jaanuaril kohtumäärusega tsiviilasjas kohaldamata ning tunnistas põhiseadusega vastuolus olevaks kuni 31. detsembrini 2010 kehtinud riigilõivuseaduse lisa 1 sätte, mis näeb ette, et tsiviilasjas hinnaga üle 10 miljoni krooni on riigilõivu täismäär 3% tsiviilasja hinnast, kuid mitte rohkem kui 1,5 miljonit krooni. Alates s.a 1. jaanuarist arvutati see säte salapärasel kombel ümber eurodesse ning ka meie arvates tehti seda valesti: 1,5 miljonit krooni asendati 131 955 euro ja 82 sendiga, mis ümber arvutades teeb 2 064 658,93 krooni. Väike arvutusvõte ja 1 500 000 asemel saadi 2 064 000!
Riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu muudab muu hulgas riigilõivuseaduse lisa 1, langetades selles sätestatud määrasid. Kui seni on ebaproportsionaalseid lõive põhiseadusega vastuolus olevaks tunnistatud konkreetse normikontrolli käigus, siis praeguseks on saanud selgeks, et riigilõivude küsimust tuleb vaadelda üldisemalt ja viia need lõivud vastavusse põhiseadusega. Teisisõnu, lugupeetud kolleegid, kui meie seda siin varem või hiljem ei tee, siis teeb seda Riigikohus. Mul on niisugune eelaimus. Seetõttu palume teil eelnõu toetada. Aitäh!

11:38 Aseesimees Keit Pentus

Aitäh! Küsimusi ei ole. Juhtivkomisjoni ettekande teeb taas rahanduskomisjoni esimees Taavi Rõivas. Palun!

11:38 Taavi Rõivas

Austatud juhataja! Head ametikaaslased! Rahanduskomisjon arutas seda eelnõu 14. veebruaril. Algatajate esindajana tutvustas eelnõu Eesti Keskerakonna fraktsiooni liige Helle Kalda. Algatajate sõnul on eelnõu eesmärk tõhustada õiguskaitset ja õiguse realiseerimist riigilõivumäärade langetamise teel. Vastab tõele, et ka rahanduskomisjonilt on korduvalt küsitud arvamust tsiviilkohtumenetluse riigilõivude põhiseadusele vastavuse kohta. Need teemad on muutunud vaata et igakuiseks. Sellest tulenevalt oli rahanduskomisjonis väga konstruktiivne ja tõsine arutelu nendel teemadel. Komisjonis arutatud küsimused ja teemad puudutasid nii konkreetseid riigilõivumäärasid kui ka lõivumäärade vastavust reaalsete kulude katmisele ehk n-ö kulupõhisuse printsiipi. Rääkisime ka konkreetsetest kaasustest, mis on juba Riigikogust läbi käinud, samuti vajadusest analüüsida, millised need õiglased riigilõivud võiksid täpselt olla.
Üldiselt oli rahanduskomisjon konsensuslikult seda meelt, et selle teemaga tuleks väga tõsiselt edasi tegelda. Me anname endale aru, et see parlamendikoosseis ei jõua seda teemat lõpuni menetleda, aga meie hinnangul vääriks teema edasist arutelu. See on üks teema, mille rahanduskomisjon võiks n-ö anda üle järgmisele rahanduskomisjoni koosseisule. Meile teadaolevalt on ka Justiitsministeerium 2011. aasta tööplaani kavandanud nimetatud teemade põhjaliku analüüsi.

Rahanduskomisjon on konsensuslikult seda meelt, et eelnõu esimene lugemine tuleks lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks kümme tööpäeva, st 9. märts kell 18.

11:40 Aseesimees Keit Pentus
Kas on küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur tänu, lugupeetud ettekandja! Kas on soovi pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata.
Seaduseelnõu 889 esimene lugemine on lõpetatud. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse kohaselt on eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtaeg s.a 9. märts kell 16.

---

16. 11:42 Aruanne kriminaalpoliitika arengusuundade aastani 2018 täitmise kohta 2010. aastal

11:42 Aseesimees Keit Pentus
Oleme tänases päevakorras olevate seaduseelnõude arutamisega ühele poole jõudnud. Viimane punkt tänases päevakorras on justiitsminister Rein Langi aruanne kriminaalpoliitika arengusuundade täitmise kohta. Tegu on kriminaalpoliitika arengusuundadega aastani 2018 ja aruanne puudutab 2010. aastat. Enne veel, kui justiitsministrile sõna annan, ütlen meeldetuletuseks arutelu korra kohta, et justiitsministri ettekandeks on aega kuni 20 minutit, igal Riigikogu liikmel on võimalus esitada ettekandjale üks suuline küsimus ja pärast seda on fraktsioonide esindajatel võimalik pidada läbirääkimisi. Palun, sõna on justiitsminister Rein Langil!

11:42 Justiitsminister Rein Lang
Suur tänu, austatud juhataja! Ma küsin kohe ka lisaaega.

11:42 Aseesimees Keit Pentus
Kui palju te lisaaega soovite?

11:42 Justiitsminister Rein Lang
Mul on õigus küsida kuni kümme minutit.

11:42 Aseesimees Keit Pentus
See on täpne.

11:42 Justiitsminister Rein Lang
See tähendab, et ma küsin kümme minutit.

11:42 Aseesimees Keit Pentus
Kümme minutit lisaaega.

11:43 Justiitsminister Rein Lang
Austatud Riigikogu! Aasta tagasi tegin teile viimase ettekande 2010. aastani kehtinud kriminaalpoliitika arengusuundade kohta. Aga mullu juunis kiitsite te üksmeelselt heaks uued arengusuunad, mis määravad riigi eesmärgid ja tegevused ühiskonna turvalisuse tagamisel järgmiseks kaheksaks aastaks. Aitäh selle otsuse eest! Loodan siiralt, et Eesti poliitikas jätkub (vähemalt kriminaalpoliitika puhul viljeldud) erakondadeülese ja ratsionaalse poliitika traditsioon.
Ühtlasi kasutan võimalust avaldada teile tänu eelnõu 599 seadusena vastuvõtmise eest. See väga oodatud seadus kätkeb ulatuslikke ja vajalikke muudatusi kriminaalmenetluse seadustikus. Neist kõige tähtsam aitab tagada mõistlikku kohtumenetluse aega. Loodetavasti ei pea me varsti enam silmi maha lööma Euroopa Inimõiguste Kohtu lahendite ees, mis räägivad meie kohtuasjade venimisest.
Samas ei saa ma üle ega ümber korruptsioonivastasest seadusest, mis juba poolteist aastat tagasi jäi toppama Riigikogu põhiseaduskomisjoni. Siit ja sealt on aeg-ajalt kuulda, kuidas on edenenud korruptsioonikuritegude menetlemine. Aga korralik korruptsioonivastane seadus aitaks huvide konflikti vältimise reeglite ja majanduslike huvide deklareerimise süsteemi kaudu meie avalikku sektorit kindlasti läbipaistvamaks muuta. Julgen öelda, et kuni sellist seadust pole, niikaua pole ka mõtet edusammudest

üleliia joovastuda. Selles osas tuleb soovida jõudu uuele Riigikogu koosseisule.
Tulles tagasi eelmise aasta ettekande ja järgnenud arutelu juurde, siis ehk mäletate, et rääkisime majandussurutise ja 2009. aastaks ennustatud kuritegevuse kasvu seostest. Kui registreeritud kuritegude arv aastaga hoopis 5% vähenes, siis vaikisid ka nende hääled, kes olid ennustanud vägivalla ja rahutuste levikut üle Eesti.
2010. aasta kuritegevusnäitajad ei toonud esile mitte midagi põrutavat. Registreeritud kuritegude arv püsis 2009. aasta tasemel. Kui aga vaadata kuritegevuse struktuuri, siis tasub tähelepanu pöörata vargustele ja vägivallakuritegudele.
Varguste arv kasvas 2009. aastaga võrreldes 6%. Eelkõige kannatasid kaupmehed, kelle poekassade juures on vahele jäänud varasemast rohkem pikanäpumehi. Ühe rahvusvahelise uuringu järgi kaotavad kauplused varguste tõttu üle 1% oma käibest. Sama uuring näitas, et Balti riikides varastavad poetöötajad tööandja tagant Euroopa keskmisest palju rohkem. Laias laastus on iga kolmas euro või vorstijupp, mille kaupmees varguse tõttu kaotab, läinud töötaja taskusse või köögilauale.
Mis aga puudutab majandusseisu ja selle mõju varguste arvule, siis meenutan, et survet võib täheldada nii majanduslanguse kui ka -kasvu tsüklis. Uuringud on kinnitanud, et kui suure tööpuuduse tingimustes varastatakse tõenäolisemalt esmatarbekaupu, siis heaolu kasvades laienevad nii varastamise kui ka kauba realiseerimise võimalused. Meenutagem kas või paari aasta tagust ehitusbuumi koos ebatavaliselt vilka tööjõu liikumisega. Tollal oli rohkesti nii tööriistade kui ka ehitusmaterjali vargusi, aga ka neid, kes varastatud kaupa osta tahtsid.
Erinevalt varguste arvust vägivallakuritegude arv 2010. aastal vähenes ning seda nii röövimiste ja tapmiste kui ka kergemate vägivallakuritegude puhul. Kui info raskete isikuvastaste kuritegude kohta jõuab peaaegu alati politseisse ning politsei suudab need kuriteod enamasti ka ruttu lahendada, siis info kergemate vigastustega vägivallajuhtumite kohta politseisse kahjuks sageli ei jõua. Ma rõhutan: see ei tähenda, et politsei tõrguks sellise kuriteo avaldust menetlusse võtmast või ei raatsiks kulutada kütust, et näiteks peretüli lahendama sõita. Sellised jutud pole muud kui eksitavad müüdid. Viimane ohvriuuring näitas, et otsuse politseid mitte kaasata teevad inimesed ise. Kahjuks on siin tendents negatiivne: kui 2004. aastal jättis politseile vägivallajuhtumist teatamata 72% ohvritest, siis viimastel andmetel oli selliseid inimesi juba 77%.
Enamik ohvreid ütleb põhjenduseks, et juhtum ei olnud küllalt tõsine. Kuigi soovi säästa politsei ressursse ei saa kodanikele just pahaks panna, kehtib nende juhtumite puhul reegel, et parem karta kui kahetseda. Ühelt poolt on politsei ja teised õiguskaitseasutused ellu kutsutud selleks, et kaitsta kodanikke nende eest, kes reegleid rikuvad. Teiselt poolt on kogu aeg kohtute menetluses mõni raske kehavigastuse või isegi surmaga lõppenud vägivallajuhtum, mille toimikumaterjalidest on näha, et kannatanu pöördus politseisse liiga hilja.
Peatun paari sõnaga ka mõnel karistusseadustikus toodud uuel kuriteoliigil. Uutest kuriteoliikidest on politseile kõige enam teateid laekunud identiteedivarguse kohta. 2010. aastal registreeriti 55 juhtumit, kus oli ebaseaduslikult kasutatud teise isiku identiteeti, kuid ilmselt annavad probleemi tõsidusest aimu alles lähiaastad. Mulluste andmete põhjal võib öelda, et kõige levinum viis teise inimese privaatsust rikkuda on valekonto loomine suhtlusportaalis. Oli ka juhtumeid, kus teise inimese nimel avaldati intiimteenuse pakkumise kuulutus või püüti võõra nime all esinedes pääseda süüteovastutusest või täitemenetluse kohustuse täitmisest.
Tähtis muudatus karistusseadustikus jõustus 2010. aasta veebruaris, kui korrastati alaealiste vastu toime pandud süütegude loendit. Kui varem oli kriminaalkorras karistatav alaealiste kasutamine pornograafilise teose valmistamiseks, siis juba aastapäevad on karistatav olnud ka nende kasutamine erootilise sisuga teose valmistamisel ning kuritegu on seegi, kui lapsega üritatakse kohtuda seksuaalsel eesmärgil. Aasta lõpu seisuga oli nendes asjades alustatud juba viis kriminaalmenetlust.
Siit sobib jätkata uute arengusuundade ühe keskse teemaga, milleks on alaealistega seotud kuritegude ärahoidmine. Oleme eesmärgiks seadnud eelkõige kuritegude kiire avastamise ja kriminaalmenetluse, seda nii ohvri kui ka toimepanija huvides. Aina enam vaatame laste probleeme tervikuna ning tegutseme avaliku võimu ja vabaühenduste koostöös selle nimel, et koolikeskkond oleks turvaline ja sotsiaalsüsteemis märgataks laste kasvukeskkonna probleeme võimalikult vara.
Nii kriminaaljustiitssüsteem kui ka alaealiste komisjonid peavad noortega võimalikult kiiresti töötama. Oleme prokuratuuri ja politseiga selles vallas mitu aastat vaeva näinud ning tulemused on ka näha: 2010. aastal oli alaealiste kriminaalasjade kohtueelne menetlus üle kahe korra lühem kui veel 2008. aastal, olles 172 päeva asemel 81 päeva. Samuti võib rõõmustada selle üle, et menetluskiiruse

piirkondlikud erinevused on peaaegu kadunud.
2010. aastal analüüsis Haridus- ja Teadusministeerium esimest korda seda, kui kiiresti töötavad alaealiste komisjonid ehk kui kaua läheb aega hetkest, mil õigusrikkumise materjalid jõuavad komisjoni, kuni komisjoni koosolekuni sel teemal. Kui alaealise mõjutusvahendite seaduse järgi on komisjonil selleks aega 30 päeva, siis viimaste aastate keskmine näitaja on olnud 45 päeva, mis tähendab, et tihti ei suudeta seaduse nõudest kinni pidada. Kuna kriminaalpoliitika arengusuundades on seatud eesmärgiks jõuda üldjuhul asja arutamiseni 14 päevaga, siis jääb siinkohal vaid üle kolleegidele jõudu soovida.
Kui pidada silmas, et alaealine elanikkond väheneb, siis on praegu väga head eeldused tegelda laste ja noorte probleemidega sügavuti ning neile kiiresti reageerida. Mõneti avaldub see nii koolihülgajate kui ka alaealiste kurjategijate arvu vähenemises. Näiteks oli viimaseid mullu 2009. aastaga võrreldes kümnendiku võrra vähem.
Nüüd vangide arvust. Aastaga vähenes kinnipeetavate arv meie vanglates 4%, aasta alguse seisuga oli süüdimõistetuid 2667 ja vahistatuid 750. Pannes selle vähenemise pikemale ajateljele, näeme, et viimasel neljal aastal ei ole suurt muutust toimunud. Murdepunkt oli aastal 2007, kui vangide arv vähenes viiendiku võrra.
Vangide arv ei vähene nii kiiresti, kui me soovime. Samas tuleb tõdeda, et kohus kaalub vanglakaristuse määramist hoolega ning ka prokurörid ei nõua reaalset vangistust sugugi kergesti. Vaid kolmandik meie vangidest kannab vanglakaristust esimest korda. See tähendab, et enamik vange on märkimisväärse retsidiivsusega kurjategijad.
Ometi ei arva ma, et võimalused vangide arvu vähendada on ammendatud. Kui seni oleme peatähelepanu pööranud neile, kes vabanevad vangistusest enne tähtaega, siis uus eesmärk on leida viise, kuidas aidata eluga vabaduses kohaneda neil, kes kannavad oma karistuse vanglas lõpuni. Muide, just nende puhul on retsidiivid sagedasemad. Igal juhul kavatseme korduvkuritegevuse vähendamise nimel koos Eesti Kirikute Nõukoguga luua vanglast vabanenutele tugiisikute süsteemi.
Selle aasta alguses liitsime kulude kokkuhoiu eesmärgil Harku ja Murru vangla. Viimati nimetatus töötab peale avavangla osakonna veel vaid üks eluosakond, mille sulgeme järgmise aasta lõpuks.
Justiitsministeeriumi eesmärk pole aga vähendada ainult süüdimõistetute arvu, vaid soovime alandada vangide üldarvu ka vahistatute väiksema arvu abil. Siin aitavad meid seadusmuudatused, mille te võtsite vastu mullu juunis ning mis jõustusid selle aasta algul. Jutt on võimalusest kasutada laiemalt elektroonilist valvet. Nimelt saab nüüd vahi all olla sõna otseses mõttes ka koduseinte vahel, kui tingimused on täidetud. Muide, võisime veenduda, et vahistatud tunnevad vähemalt mõnda seadust väga hästi: niipea kui seadus oli jõustunud, sai kohus ka esimese taotluse kohaldada vahistatule elektroonilist valvet. Tõsi, kriminaalhooldaja ettepanekul lükati see tagasi, sest vahistatu elukoha omanik ei andnud selleks luba.
Nagu hästi teada, on piiride avanemine Euroopas pannud liikvele ka kurjategijad. Meie õnneks on Eesti import selles valdkonnas olnud kardetust väiksem. Meenutan, et avaliku arvamuse uuringute järgi kartsid inimesed enne Eesti liitumist Euroopa Liiduga kõige rohkem rahvusvahelist kuritegevust. Ent kuritegevuse ekspordiga on Eesti küll silma paistnud.
Euroliidu laienemine pani ka vanad liikmesmaad kuritegevuse kasvu kartma ning nagu andmed näitavad, oli nende hirmul märksa enam alust. Näiteks Soome on koos tublide Eesti ehitus- ja muude töömeestega saanud ka hulga selliseid tegelasi, kes on tegevusalaks valinud näiteks vargused autodest või ladude tühjendamise, et varastatud kaup Eestis või mujal edasi müüa. See on kahetsus- ja häbiväärne. Vargamaine ei märgista ainult kurjategijat, vaid määrib meid kõiki.
Sestap on rahvusvaheline koostöö nii kuritegude lahendamisel, ohvrite kaitsmisel kui ka karistuste täideviimisel väga tähtis. Kui kurjategijatele on piirid valla, siis nad peavad arvestama, et ka riigid võitlevad kuritegevusega aina enam ühistel alustel.
Toon paar näidet. Soomes on riigieelarve läbirääkimised niisama pingelised kui Eestis. Detsembris kirjutas põhjanaabrite meedia Soome rahandusministeeriumi etteheidetest sealsele justiitsministeeriumile, miks see pole kupatanud pooltsadat Eesti kodanikust vangi kodumaale karistust kandma. Tahan öelda, et kuigi riikide koostöö selles vallas pole veel nii kiire kui vaja, on see ometi järjest tihedam ja üha enam vange saadetakse kodumaa vanglatesse. Seega ootame oma kadunud "talente" Viru ja Tartu vangla müüride vahele.
Võib-olla tekib teil küsimus, kas me ikka peaksime neid siia tagasi tahtma. Peame küll. Ühelt poolt on meie kurjategijad meie ühiskonna vastutada, hoolimata sellest, kus nad oma kuriteod on toime pannud. See on riikide kokkulepe ning me peame tegema kõik, et seda täita. Teiseks, kui mõelda, kuidas on

parem mõjutada inimest kuritegudeta toime tulema ja millistest vahenditest siin abi on (näiteks pere tugi), siis edulootused on kindlasti paremad kodumaal. Meie vanglate euroopalik sotsiaaltöö ja kriminaalhooldus aitavad kurjategijaid üha paremini taasühiskonnastada.
Teine tähtis osa rahvusvahelises koostöös, millega tegelnud oleme, on ohvrite kaitsmine. Eesti on viimastel aastatel aktiivselt seisnud selle eest, et kasutusele võetaks Euroopa lähenemiskeeld. Asjakohane Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv on juba vastuvõtmisjärgus. See kokkulepe peab inimesele, kelle kaitseks on ühes liikmesriigis määratud lähenemiskeeld, tagama samasuguse kaitse terves Euroopa Liidus.
Füüsilise ja psüühilise vägivalla ja ahistamise eest kaitsvat lähenemiskeeldu on Eestis rakendatud nii tsiviilkohtu kaudu kui ka kriminaalmenetluse raames. Ma loodan, et lähiaastatel leiab see meede ühiskonna teadmises kindlama koha ning tänu sellele suudab riik perevägivalla ohvreid paremini kaitsta.
Riigikogu on vastu võtnud teisegi tähtsa ohvriteemalise seaduse, mis võib aidata ära hoida väga erinevaid kuritegusid, alates poevargustest, mida näiteks panevad toime oma töötajad, lõpetades lastevastaste seksuaalkuritegudega. Räägin seadusest, mis käsitleb karistusregistri ületoomist Justiitsministeeriumi haldusalasse. Mis muutus, kui seadus vastu võeti? Kuna kohtulahenditele pääseb internetis vabalt ligi, siis pole põhjust piirata karistusregistri kättesaadavust sel moel, nagu seda näeb ette kehtiv seadus. Teisisõnu: seaduse jõustudes saab iga inimene oma karistusandmetele tasuta ja igal hetkel ligi, samuti võib ta sellise ligipääsu autoriseerida näiteks tulevasele tööandjale. Mõne euro eest saab vaadata ka näiteks minu andmeid karistusregistris. On muidugi paslik öelda, et see oleks üsna mahavisatud raha. Päringu tegija peab ka teadma, et seaduse järgi näeb igaüks selle inimese andmeid, kes on tema kohta päringu teinud. Selline andmete avalikustamise korraldus ei too kaasa kellegi õiguste rikkumist, eriti kui arvestada, et näiteks aegunud ja alaealiste kohta tehtud karistusotsustele ligipääsule on ette nähtud ka teatud piirangud.
Sellelgi seadusmuudatusel on selgelt rahvusvaheline tahk: Euroopa riigid hakkavad karistusandmeid vahetama. Kui Eesti kodanik teeb kurja Portugalis, siis kajastuvad need andmed ka meie registris.
Riigikogu põhiseaduskomisjon on kirglikult vaielnud Justiitsministeeriumi algatatud prokuratuuriseaduse muudatuste üle, mis täpsustavad ja rõhutavad prokuratuuri institutsioonilist sõltumatust. Näen siin eeskätt kaht tähtsat tahku. Esiteks, peaprokuröri aruandluskohustus põhiseaduskomisjoni ees, nagu see on sätestatud näiteks Andmekaitse Inspektsiooni puhul. See on tähtis eelkõige kannatanute, süüdistatavate ning teiste menetlusosaliste põhivabaduste ja -õiguste aspektist.
Prokuratuuriseaduse muudatustes pean oluliseks ka prokuröri abi rolli laiendamist. Muudatuste tulemusel on tal õigus täita prokuröri ülesandeid võistleva menetluse kriminaalasjade kohtulikus menetluses sellises ulatuses, milleks on teda volitanud kõrgemalseisev prokurör. See aitab kindlasti kiirendada kriminaalmenetlust ning ka kasvatada prokuröri abide kogemustepagasit.
Paar sõna kohtueksperti isi instituudist, mis asus hiljuti tööle uues hoones. 2010. aasta märtsis andis Riigikogu instituudile õiguse teha tasulisi uuringuid eraisikutele ja äriühingutele. Seega võib igaüks seaduses ettenähtud hinnakirja alusel instituudist ekspertiise tellida. Võite kindlad olla, et neid teevad maailmatasemel eksperdid tipptehnoloogia abil.
Kümne kuuga sõlmis instituut 174 tasulise uuringu lepingut, millest enamik (151) olid DNA-ekspertiisid, keemiaekspertiise oli 20 ning kohtuarstlikke ja dokumendiekspertiise kumbagi 1. Selline maht vastab igati ka meie ootustele.
Lähiaastatel püüavad Justiitsministeerium ja instituut koolituste ning muude tegevuste abil soodustada ekspertiiside laialdasemat rakendamist kriminaalmenetluses, et täiel määral kasutataks neid võimalusi, mida teadus kuritegude lahendamiseks pakub.
Austatud Riigikogu liikmed! Olen siiani rääkinud sellest, mis on juba tehtud, kuid kindlasti tuleb lühidalt ära märkida ka üks tähtis pooleliolev asi. Nimelt on Justiitsministeerium koos õigusteadlastega alustanud meie karistusõiguse ülevaatamist. Eesmärgiks on terviklik ja selge ning *ultima ratio* põhimõttele alluv süütegude süsteem. Oleme tööga alles alguses, kuid loodame, et Riigikogu järgmine koosseis saab siin juba oma panuse anda.
Lõpuks räägin eelmisel aastal valminud ohvriuuringust. Esmalt tasub peatuda elanike turvatundel ehk näitajal, mis peegeldab väga hästi kriminaalpoliitika tulemuslikkust, kuna selles peituvad nii inimeste reaalsed kokkupuuted kuritegevusega kui ka ebamäärased hirmud. Turvatunde hindamiseks küsitakse inimestelt, kui julgelt nad tunnevad end üksi pimedal kodutänaval. Näiteks 1993. aastal tundis end

ebakindlalt iga teine inimene. Meenutage, milline olukord tollal Eestis valitses. Viimase uuringu järgi oli selliseid inimesi 28%, mis on üsna samasugune näitaja nagu Saksamaal või Austraalias. Niisiis võime järeldada, et meie inimesed tunnevad end oma riigis praegu turvaliselt.
Kui juba teistega võrdlemiseks läks, siis olgu öeldud, et Eestit eristab teistest riikidest see, et meeste ja naiste kindlustunne on peaaegu võrdne. Tavaliselt on naiste hirmud pimedal tänaval märksa suuremad. Igal juhul on mul hea meel, et saame siinkohal positiivselt eristuda.
Ärevaks teeb aga see, et turvatunnet ei jagu üle riigi ühtlaselt. Endiselt on Ida-Virumaa see Eesti osa, kus muutused on aeglasemad ning kuhu ka riik peab rohkem panustama. Näiteks üle poole Kohtla-Järve elanikest tundis end kodutänaval ebakindlalt ning sealsed elanikud hindasid teistega võrreldes märksa kehvemalt ka õiguskaitseasutuste võimet avalikku korda tagada. Kui politsei tööd avaliku korra tagamisel hindas heaks 54% kohtlajärvelastest, siis näiteks Pärnus oli see protsent 72. See aga on väikese riigi kohta üsna suur vahe.
Ohvriuuringu teine ilmekas tahk on inimeste suhtumine karistustesse. Pange nüüd hästi tähele! Ehkki avalikkuses üritatakse puhuti luua muljet, justkui eelistaksid meie inimesed karme karistusi ja usuksid, et kurjategijat parandab kõige paremini vangla, siis uuringu tulemused näitavad, et Eesti rahvas on ratsionaalne ja väärib ka ratsionaalset kriminaalpoliitikat, mis väldiks ülekriminaliseerimist.
Ohvriuuringus küsiti, millise karistuse määraks vastaja 21-aastasele mehele, kes on teist korda murdvarguses süüdi tunnistatud. Variandid olid: üldkasulik töö, vangistus, tingimisi vangistus, rahaline karistus, muu. Mõelge, palun, ka ise, milline on teie eelistus, ning saate kohe võrrelda, mil määral te rahvast oma vaadetega esindate. Nimelt, 57% Eesti elanikest on tööusku ning määraks noormehe üldkasulikule tööle, 23% eelistab vangistust, 10% tingimisi vangistust, 9% rahalist karistust.
Vanglakaristust eelistavad pigem linnaelanikud ja mitte-eestlased. Kui olete pärit Lõuna-Eestist, peate tõenäoliselt mõttekamaks üldkasulikku tööd. Kui võrrelda end muu maailmaga, siis teadke, et vanglakaristust näevad parima lahendusena mehhiklased ning halvimana soomlased ja šveitslased.
Lugupeetud Riigikogu! Suur tänu koostöö eest euroopaliku kriminaalpoliitika arendamise nimel! See tasub end järjest paremini ära. Aitäh!

12:04 Aseesimees Keit Pentus

Aitäh, austatud minister, väga põhjaliku ja huvitava aruande eest! Jätkame küsimustega. Küsimuseks saab sõna Toivo Tootsen. Palun!

12:06 Toivo Tootsen

Aitäh! Lugupeetud minister! Oli tõesti hea kuulda, et registreeritud kuritegude üldarv on vähenenud tervelt 19 võrra. Ma arvan, et kui oleks olemas registreeritud vaesus, siis oleks ka vaesus kõvasti vähenenud. Aga see selleks. Muret teeb hoopis see, et varguste ja sissemurdmiste arv on väga palju kasvanud. Veel rohkem teeb muret see, et nende avastamise protsent on ilmselt väga väike. Niipalju kui minu tutvuskonnas on neid asju juhtunud, ei ole neist ühtegi avastatud. Ma küsisin seda avastamise protsenti siseministri käest. Tema ütles lahkelt, et see on justiitsministri rida. Nüüd ma küsin teie käest: kui palju avastatakse varavastaseid kuritegusid, kui palju vargusi, omavolilisi sissetunge ehk murdvargusi?

12:07 Justiitsminister Rein Lang

Aitäh! Ma vaatan, kas mul see tabel siin kaasas on. Peast ma ei oska kindlasti teile seda kuriteoliikide kaupa öelda. Võib-olla teeme niimoodi, et me saadame teile vastuse kirjalikus vormis, see puudutab just sissemurdmisi ja vargusi ning nende lahendamise protsenti. (Ärgem kasutagem sõna "avastamine", kasutagem sõna "lahendamine".) Muidugi on see protsent väike. Põhjus on ju väga lihtne: iseenesest on tihtipeale tegemist kuritegudega, mille puhul kannatanule tekitatud kahju on üsna marginaalne. Samas me teame, kui palju tuleb nende lahendamiseks kulutada politsei ressursse. Me arutasime seda viimasel kohtumisel siseministriga üsna põhjalikult. Me leidsime, et veel sel aastal tuleb nii prokuratuuri kui ka politsei jõupingutused kontsentreerida kõikvõimaliku varastatud kraami kokkuostjate leidmisele ja kohtu alla saatmisele, sest kui ei ole kokkuostupunkte, kus varastatu saab kohe rahaks teha, siis on varastatud kaubast ilmselt keerulisem kasu saada. Ainult oma tarbeks varastamine ei ole nii suur probleem, õigemini, see on suur probleem, aga see on suur probleem, nagu ma oma ettekandes märkisin, eelkõige ettevõtjatele, kellelt varastavad nende oma töötajad.

12:08 Aseesimees Keit Pentus
Valeri Korb, palun!

12:09 Valeri Korb
Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra minister! Oma kõnes te ütlesite, et inimeste turvatunne ei jagune üle riigi ühtlaselt ja et avaliku korra tagamisel hindas Kohtla-Järvel politsei töö heaks ainult 54%, aga Pärnus 72% inimestest. Seoses sellega on mul küsimus: kas te olete oma meeskonnaga arutanud, miks nendes arvudes on nii suur vahe?

12:09 Justiitsminister Rein Lang
Aitäh! See pole otseselt justiitsministri valdkond, see on rohkem siseministri küsimus. Aga oleme arutanud seda küll, just nimelt siseministriga toimuvatel kohtumistel. Meil on kaks korda aastas tähtsad koosolekud sel teemal. Need probleemid on väga mitmepalgelised: nii sotsiaalsed, kultuurilised, õiguslikud, linnaehituslikud kui ka muud laadi. Aga selge on, et politseisüsteem peab ilmselt oluliselt tõhustama Ida Prefektuuri tööd. See on ressursside ümberjagamise teema ja sellega Siseministeerium ka tegeleb. Justiitsministeerium on oma panuse andnud. Me oleme saatnud Virumaale prokuröriks noore Margus Kurmi, keda me hindame üheks parimaks Eesti prokuröriks.

12:09 Aseesimees Keit Pentus
Austatud minister! Rohkem küsimusi ei ole. Veel kord suur tänu teile põhjaliku aruande eest! Kas fraktsioonide esindajatel on soovi pidada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, me läbirääkimisi ei ava. Arutelu on lõppenud.
Head kolleegid! Läbi on ka tänane istung. Kohtume siin saalis homme kell üks.

Istungi lõpp kell 12.11.